

Національний університет

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет водного господарства
та природокористування

В.І. Павлов, Н.М. Кондрацька

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА

Навчальний посібник

Європейська кредитно-трансферна система

Для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"

Рівне - 2011

Національний університет
водного господарства та
природокористування

УДК 336(075.8)

ББК 65.261

П12

*Затверджено вченою радою Національного університету
водного господарства та природокористування.
(Протокол № 7 від 25 червня 2010 року)*

Рецензенти:

Левицька С.О., доктор економічних наук, професор Національного університету водного господарства та природокористування;

Павліха Н.В., доктор економічних наук, професор Волинського національного університету ім. Л. Українки.

Павлов В.І., Кондрацька Н.М.

П12 Університетська освіта : навч. посібник. – Рівне : НУВГП,
2011. – 111 с.

Навчальний посібник „Університетська освіта” містить робочу програму, конспективно викладений лекційний матеріал дисципліни, поділений на змістові модулі і теми, перелік питань для самоконтролю до кожної з них, вихідні дані для розв’язування задач, контрольнo-тестову програму, завдання і методичні поради для виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання, список рекомендованої літератури. Навчальний посібник буде корисний при самостійному вивченні дисципліни студентами вищих навчальних закладів за напрямом підготовки 6.030508 „Фінанси і кредит”.

УДК 336(075.8)

ББК 65.261

© Павлов В.І., Кондрацька Н.М., 2011

© Національний університет водного господарства та природокористування, 2011

ВСТУП

Дисципліна „Університетська освіта” знайомить студентів із особливостями навчального процесу в умовах реалізації положень Болонської декларації, Європейської кредитно-трансфертної системи в Україні, основами використання наукових досліджень у навчальному процесі. У результаті вивчення курсу студенти отримують знання щодо формування вмінь та навичок фахівця з фінансів.

Дисципліна „Університетська освіта” направлена на створення ринку освітніх послуг; визначає критерії ефективного використання фахівців з фінансів в системі національного господарства; сприяє розв'язанню фінансово-економічних проблем на грошово-кредитному, валютному та фондовому ринках; забезпечує прогресивний розвиток нових фінансових послуг, зокрема фінансового лізингу і факторингу.

Опис навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання

Найменування показників	Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ЄКТС – 1 Модулів-1 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 36 Тижневих годин : аудиторних – 4 СРС – 3	Напрямок: 6.030508 ”Фінанси і кредит” Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	За вибором вузу Рік підготовки: 1-й Семестр: 1 Лекції – 12 год. Практичні – 12 год. Самостійна та індивідуальна робота – 12 Вид контролю – залік

Опис навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання

Найменування показників	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ЄКТС – 1 Модулів-2 Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 36	Напрямок: 6.030508 ”Фінанси і кредит” Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	За вибором вузу Рік підготовки: 1-й Семестр: 1 Лекції – 4 год. Самостійна та індивідуальна робота – 32 Вид контролю – залік

Примітки: співвідношення кількості годин аудиторних занять та індивідуальної і самостійної роботи становить:

- для денної форми навчання - 67% до 33%.
- для заочної форми навчання - 12% до 88%.

Дисципліна „Університетська освіта” допомагає студентам краще засвоїти принципи та питання організації навчального процесу у Національному університеті водного господарства та природокористування в умовах Європейської кредитно-трансферної системи.

Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка до навчання в університеті відповідно до сучасних інтеграційних процесів у міжнародній освіті в контексті Болонської декларації та до вибору варіативної частини навчального плану за напрямом підготовки 6.030508 „Фінанси і кредит”.

Завданнями дисципліни є:

- сформувати у студентів систему знань щодо суті й соціального значення вищої освіти, сучасних тенденцій її розвитку;
- прищепити навички самостійного й ефективного навчання в університеті з урахуванням світових освітніх тенденцій;
- надати первинні знання з блоку фінансових дисциплін.

Предметом дисципліни є організація та регламентація підготовки фахівців з вищою освітою за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”.

Після вивчення даного курсу студенти повинні знати:

- характеристику та структуру вищої освіти в Україні;
- порядок організації навчального процесу в університеті;
- особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу;
- засади студентського самоврядування;
- професійні вимоги та обов'язки фахівців з фінансів;
- мету, завдання та зміст фахових дисциплін;
- основи проведення наукових досліджень у ВНЗ;
- принципи користування фондами наукових бібліотек.

Вивчення даного курсу дозволить оволодіти такими практичними вміннями як пошук та опрацювання нормативної, періодичної та наукової літератури, обрання напрямку навчання та майбутньої спеціалізації, проведення та оформлення результатів наукових досліджень.

У процесі навчання студенти знайомляться із лекційним та практичним матеріалом. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу курсу є самостійна робота з фаховою літературою, нормативними актами з питань формування та розвитку фінансів.

Дисципліна "Університетська освіта" є базовою для підготовки фахівців у галузі фінансів. Курс складається із двох змістових модулів, що включають шість тем, і закінчується заліком.

1. РОБОЧА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА”

1.1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ТА РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Відповідно до „Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра напряму підготовки „Фінанси і кредит” на вивчення дисципліни передбачено 36 год. (1 кредит ЄКТС). Тематичний план та розподіл навчального часу з вивчення дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання наведено в таблицях 1.1 та 1.2.

Таблиця 1.1

Структура залікового кредиту для студентів денної форми навчання за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”

№ з/п	Назви тем змістових модулів	Всього, год.	в т.ч.		
			лекції	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Особливості організації університетської освіти					
1	Тема 1. Вища освіта в Україні	6	2	2	2
2	Тема 2. Організація навчального процесу в університеті	6	2	2	2
3	Тема 3. Соціально-культурна інфраструктура університету	6	2	2	2
Усього змістовий модуль I		18			
Змістовий модуль 2. Фахова навчально-наукова підготовка					
4	Тема 4. Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”	6	2	2	2
5	Тема 5. Фундаменталізація та індивідуалізація навчання	6	2	2	2
6	Тема 6. Наукова бібліотека університету та користування її фондами	6	2	2	2
Усього змістовий модуль II		18			
Всього		36	12	12	12

Таблиця 1.2

Структура залікового кредиту для студентів заочної форми навчання за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”

№ з/п	Назви тем змістових модулів	Всього, год.	в т.ч.			
			лекції	практичні	самостійна робота	індивідуальна робота
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Особливості організації університетської освіти						
1	Тема 1. Вища освіта в Україні	5	1	-	4	2
2	Тема 2. Організація навчального процесу в університеті	9	1	-	4	3
3	Тема 3. Соціально-культурна інфраструктура університету	4		-	2	2
Змістовий модуль 2. Фахова навчально-наукова підготовка						
4	Тема 4. Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”	7	1	-	2	3
5	Тема 5. Фундаменталізація та індивідуалізація навчання	7	1	-	4	2
6	Тема 6. Наукова бібліотека університету та користування її фондами	4		-	2	2
Всього		36	4	-	18	14

1.2. ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ БЛОКІВ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль 1. Особливості організації університетської освіти

Тема 1. Вища освіта в Україні.

1. Характеристика та структура вищої освіти в Україні.
2. Еволюція та тенденції розвитку вищої освіти закордоном.
3. Застосування вимог Болонської декларації в університетській освіті.

Тема 2. Організація навчального процесу в університеті.

1. Характеристика та особливості освіти в НУВГП.
2. Кредитно-модульна система організації навчального процесу.
3. Порядок оцінювання знань студентів.

Тема 3. Соціально-культурна інфраструктура університету.

1. Засади студентського самоврядування в університеті.
2. Центр соціальних служб студентської молоді.
3. Центр естетичного виховання молоді університету.

Змістовий модуль 2. Фахова навчально-наукова підготовка

Тема 4. Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”.

1. Концепція фінансово-економічної освіти в Україні.
2. Характеристика, обов'язки та вимоги до фахівця з фінансів.
3. Зміст підготовки фахівців з фінансів.

Тема 5. Фундаменталізація та індивідуалізація навчання.

1. Формулювання теми, мети і завдань наукового дослідження.
2. Методологія теоретичних та експериментальних досліджень.
3. Використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі.

Тема 6. Наукова бібліотека університету та користування її фондами.

1. Концептуальні основи користування бібліотечними фондами.
2. Структура та організація роботи бібліотеки.
3. Порядок користування фондами.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ МОДУЛІВ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Вища освіта в Україні

- 1.1. Характеристика та структура вищої освіти в Україні.
- 1.2. Еволюція та тенденції розвитку вищої освіти закордоном.
- 1.3. Застосування вимог Болонської декларації в університетській освіті.

1.1. Характеристика та структура вищої освіти в Україні

Соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, пов'язані з проголошенням незалежності, входження України у цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти. Однією із передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти є досягнення системою вищої освіти України цілей Болонського процесу. Вона повинна бути спрямована на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців.

Основним законом, що визначає діяльність вищих навчальних закладів є Закон України “Про вищу освіту” (прийнятий Верховною Радою в 17 січня 2002 р.).

Вища освіта - рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації.

До структури вищої освіти входять освітні й освітньо-кваліфікаційні рівні.

Освітні рівні включають неповну вищу освіту, базову вищу освіту, повну вищу освіту.

Неповна вища освіта - освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікації за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста.

Базова вища освіта – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

Повна вища освіта – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра.

Вищу освіту мають особи, які завершили навчання у вищих навчальних закладах, успішно пройшли державну атестацію відповідно до стандартів вищої освіти і отримали відповідний документ про вищу освіту державного зразка.

В Україні встановлені такі **освітньо-кваліфікаційні рівні** вищої освіти: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Молодший спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра може здійснюватися на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

Спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра або спеціаліста здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов’язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Систему вищої освіти складають: вищі навчальні заклади всіх форм власності, інші юридичні особи, що надають освітні послуги у галузі вищої освіти, органи, які здійснюють управління у галузі вищої освіти.

Основною метою діяльності вищого навчального закладу є забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України.

Встановлюються такі **рівні акредитації вищих навчальних закладів**:

– вищий навчальний заклад *першого рівня акредитації* – вищий навчальний заклад, у якому здійснюється підготовка фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста;

– вищий навчальний заклад *другого рівня акредитації* – вищий навчальний заклад, у якому здійснюється підготовка фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста та за напрямками підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра;

– вищий навчальний заклад *третього рівня акредитації* – вищий навчальний заклад, у якому здійснюється підготовка фахівців за напрямками освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, а також за окремими спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня магістра;

– вищий навчальний заклад *четвертого рівня акредитації* – вищий навчальний заклад, у якому здійснюється підготовка фахівців за напрямками освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, спеціальностями освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліста, магістра.

Відповідно до існуючих напрямів освітньої діяльності в Україні діють **вищі навчальні заклади таких типів**:

1) *університет* – багатопрофільний вищий навчальний заклад четвертого рівня акредитації, який провадить освітню діяльність,

пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації широкого спектра природничих, гуманітарних, технічних, економічних та інших напрямів науки, техніки, культури і мистецтв, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність. Можуть створюватися класичні та профільні (технічні, технологічні, економічні, педагогічні, медичні, аграрні, мистецькі, культурологічні тощо) університети;

2) *академія* – вищий навчальний заклад четвертого рівня акредитації, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації у певній галузі науки, виробництва, освіти, культури і мистецтва, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром у сфері своєї діяльності і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення;

3) *інститут* – вищий навчальний заклад третього або четвертого рівня акредитації або структурний підрозділ університету, академії, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації у певній галузі науки, виробництва, освіти, культури і мистецтва, проводить наукову, науково-методичну та науково-виробничу діяльність і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення;

4) *консерваторія (музична академія)* – вищий навчальний заклад третього або четвертого рівня акредитації, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації у галузі культури і мистецтва - музичних виконавців, композиторів, музикознавців, викладачів музичних дисциплін, проводить наукові дослідження, є провідним центром у сфері своєї діяльності і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення;

5) *коледж* – вищий навчальний заклад другого рівня акредитації або структурний підрозділ вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації, який провадить освітню

діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації у споріднених напрямках підготовки (якщо є структурним підрозділом вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації або входить до навчального чи навчально-науково-виробничого комплексу) або за кількома спорідненими спеціальностями і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення;

б) *технікум (училище)* – вищий навчальний заклад першого рівня акредитації або структурний підрозділ вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації за кількома спорідненими спеціальностями, і має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

Державному вищому навчальному закладу четвертого рівня акредитації відповідно до законодавства може бути надано статус національного. Національному вищому навчальному закладу за рішенням Кабінету Міністрів України може бути надано повноваження:

- укладати державні контракти з виконавцями державного замовлення для потреб вищого навчального закладу;

- приймати рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію підприємств, установ, організацій, структурних підрозділів вищого навчального закладу;

- вносити пропозиції щодо передачі об'єктів вищого навчального закладу до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном, у комунальну власність та передачі об'єктів комунальної власності у державну власність і віднесення їх до майна вищого навчального закладу;

- виступати орендодавцем нерухомого майна, що належить вищому навчальному закладу;

- встановлювати і присвоювати вчені звання доцента чи професора вищого навчального закладу;

- визначати та встановлювати власні форми морального та матеріального заохочення працівників вищого навчального закладу.

Структурними підрозділами вищого навчального закладу третього і четвертого рівнів акредитації є кафедри, факультети, інститути, філії, бібліотека тощо.

Кафедра – базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу (його філій, інститутів, факультетів), що проводить навчально-виховну і методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом. Кафедра створюється рішенням Вченої ради вищого навчального закладу за умови, якщо до її складу входить не менше ніж п'ять науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менше ніж три з яких мають науковий ступінь або вчене звання.

Керівництво кафедрою здійснює завідуючий кафедрою, який обирається на цю посаду за конкурсом Вченою радою вищого навчального закладу строком на п'ять років (для національного вищого навчального закладу – строком на сім років). Із завідуючим кафедрою укладається контракт.

Факультет – основний організаційний і навчально-науковий структурний підрозділ вищого навчального закладу третього та четвертого рівнів акредитації, що об'єднує відповідні кафедри і лабораторії. Факультет створюється рішенням Вченої ради вищого навчального закладу за умови, якщо до його складу входить не менше ніж три кафедри і на ньому навчається не менше ніж 200 студентів денної (очної) форми навчання.

Рішення про створення факультету поза місцем розташування вищого навчального закладу державної форми власності приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади.

Структурними підрозділами вищого навчального закладу першого та другого рівнів акредитації є відділення і предметні (циклові) комісії.

Відділення – структурний підрозділ, що об'єднує навчальні групи з однієї або кількох спеціальностей, методичні, навчально-виробничі та інші підрозділи. Відділення створюється рішенням керівника вищого навчального закладу, якщо на ньому навчається не менше ніж 150 студентів.

Предметна (циклова) комісія – структурний навчально-методичний підрозділ, що проводить виховну, навчальну та

методичну роботу з однієї або кількох споріднених навчальних дисциплін. Предметна (циклова) комісія створюється рішенням керівника вищого навчального закладу за умови, якщо до її складу входить не менше ніж три педагогічних працівники.

Філія – відокремлений структурний підрозділ, що створюється з метою забезпечення потреб у фахівцях місцевого ринку праці та наближення місця навчання студентів до їх місця проживання. Філію очолює директор, який призначається у порядку, встановленому статутом вищого навчального закладу.

Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється **за такими формами**: денна (очна), вечірня, заочна, дистанційна, екстернатна.

Основними *видами* навчальних занять у вищих навчальних закладах є: лекційне, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація. Вищим навчальним закладом може бути встановлено інші види навчальних занять.

Навчально-виховна робота у вищих навчальних закладах здійснюється у таких *формах*: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи.

Учасниками навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах є: педагогічні і науково-педагогічні працівники, особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, працівники вищих навчальних закладів (категорійні спеціалісти, старші лаборанти, завідувачі навчальними лабораторіями, методисти та інші).

Основними посадами педагогічних працівників вищих навчальних закладів *першого і другого рівнів акредитації* є: викладач, старший викладач, голова предметної (циклової) комісії, завідувач відділенням, заступник директора, директор. Основними посадами науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів *третього і четвертого рівнів акредитації* є: асистент, викладач, старший викладач, директор бібліотеки, науковий працівник бібліотеки, доцент, професор, завідувачий кафедрою, декан, проректор, ректор.

Науковими ступенями є кандидат та доктор наук. Наукові ступені присуджують спеціалізовані вчені ради на підставі прилюдного захисту дисертацій. Рішення спеціалізованих вчених рад про присудження наукових ступенів затверджуються Вищою атестаційною комісією України.

Вченими званнями є: старший науковий співробітник, доцент, професор. Вчене звання *старшого наукового співробітника* на основі рішення Вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради, яка діє в системі міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади або установи, присвоює Вища атестаційна комісія України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. *Вчене звання доцента або професора* на основі рішення Вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради, яка діє в системі міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади або установи, присвоює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти і науки у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

1.2. Еволюція та тенденції розвитку вищої освіти у світі

Спроби надати вищій школі Європи загальноєвропейського характеру розпочалися у 50-ті роки минулого століття підписанням Римської угоди. Згодом країни-учасниці Болонського процесу поставили перед собою нелегке завдання: об'єднати в єдиному просторі освітні системи країн Європи, зберігши їхню національну самобутність, історичні традиції та автономію. *Причинами, що зумовили цей процес, є* докорінні перетворення в політичних та економічних системах усіх розвинених європейських країн. Серед інших слід визначити такі: монопольне становище США на світовому ринку, перенесення конкуренції в наукову сферу, потреба в переорієнтації вищої освіти, прагнення об'єднати свої розрізнені потенціали.

Керівники європейських держав розуміють, що реформацію системи освіти можливо здійснювати лише поетапно. На першому етапі необхідно створити загальноєвропейську систему освіти, зблизити рівні освіти в різних країнах, зробити зіставленими національні переліки напрямів підготовки, близькими терміни навчання, підвищити якість підготовки фахівців. На другому етапі – скоригувати національні законодавства про працю, щоб випускник будь-якого європейського університету міг знайти своє місце на єдиному європейському ринку праці.

Формування Європейського простору вищої освіти започатковано в Португалії прийняттям „Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні” (Лісабон, 1997 р.). Формальне утворення єдиного Європейського освітянського

простору відбулося в Італії прийняттям спільної декларації європейських міністрів 29 країн (Болонья, червень 1999 р.). Хронологія подій Болонського процесу наведена в табл.2.1, залучення Європейських держав до Болонського процесу характеризується даними табл. 2.2.

Таблиця 2.1

Хронологія подій Болонського процесу [2]

Дата	Місце	Головний зміст події
1	2	3
Квітень 1997р.	Лісабон, Португалія	Прийняття Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні
Травень 1998р.	Париж, Франція	Прийняття спільної декларації міністрами освіти Великобританії, Німеччини, Італії та Франції
Травень 1999р.	Копенгаген, Данія	Публікація звіту “Тенденції у вищій освіті – 1” на замовлення Конфедерації Ради ректорів країн, що входять у EU
Червень 1999р.	Болонья, Італія	Прийняття спільної декларації європейських міністрів освіти 29 країн
Березень 2001р.	Мальме, Швеція	Міжнародний семінар “Транснаціональна освіта”, прийняття рекомендацій
Березень 2001р	Антверпен, Бельгія	Семінар студентів Європи “Втілення в життя Болонської декларації”
Березень 2001р.	Саламанка, Іспанія	Конференція європейських закладів і освітніх організацій, прийняття спільного документа
Квітень 2001р.	Брюссель, Бельгія	Зустріч Ради Асоціації європейських університетів, прийняття спільного документа
Травень 2001р.	Хальмстад, Швеція	Зустріч генеральних директорів ЄС і керівництва Ради ректорів ВНЗ європейських країн
Травень 2001р.	Прага, Чехія	Зустріч міністрів освіти європейських країн, прийняття підсумкового документа

1	2	3
Червень 2001р.	Рига, Латвія	Зустріч в рамках мереж ENIC і NARIC, прийняття документа “Визнання результатів навчання у Болонському процесі”
Березень 2002р.	Брюссель, Бельгія	Болонський процес: Зона європейської вищої освіти: перспективи і розвиток для сільсь- когосподарських і зв’язаних з ними наук; компетенція випускників
Травень 2003р.	Грац, Австрія	Друга конференція представників європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій
Вересень 2003р.	Берлін, Німеччина	Третя зустріч міністрів освіти європейських країн, прийняття підсумкового документа
Грудень 2003р.	Київ, Україна	Національний семінар із проблем Болонського процесу за участю експертів Ради Європи, прийняття рекомендацій

Таблиця 2.2

Хронологія залучення європейських держав до Болонського процесу [2]

Рік підписання Болонської декларації	Назва країни
1999	Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Швейцарія, Швеція.
2001	Кіпр, Ліхтенштейн, Туреччина, Хорватія
2003	Албанія, Андорра, Боснія і Герцеговина, Ватикан, Македонія (Сербія і Чорногорія), Росія
2005	Україна

Болонський процес – це система заходів європейських установ (рівня міністерств освіти), університетів, міждержавних та громадських організацій, які мають відношення до вищої освіти, спрямованих на досягнення цілей, сформульованих у Болонській декларації.

Цілі Болонського процесу можна сформулювати наступним чином:

- підвищення якості вищої освіти та набуття європейською освітою незаперечних конкурентних переваг;
- розширення доступу до європейської освіти громадянам не лише європейських країн, а й з інших регіонів світу;
- формування єдиного європейського ринку праці для фахівців вищої кваліфікації;
- розширення мобільності студентів та викладачів усіх вищих навчальних закладів Європи;
- прийняття порівнюваної системи ступенів вищої освіти з видачею національних дипломів та зрозумілих в усіх країнах додатків до них.

Країни-учасниці Болонського процесу зобов'язалися до 2010 року привести свої національні освітні системи відповідно до єдиного європейського освітнянського стандарту. **Положення Болонського процесу** зводиться до шести генеральних пропозицій: введення двох циклів навчання, введення системи академічних кредитів, контроль якості вищої освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників, забезпечення привабливості європейської системи освіти.

Передбачено запровадження *навчання впродовж життя (LLL, Lifelong Learning)* - вся діяльність з навчання, здійснювана впродовж життя, з метою вдосконалення знань, умінь і компетенцій як в інтересах особистісного, громадського і соціального розвитку та працевлаштування.

1.3. Застосування вимог Болонської декларації в університетській освіті

Для забезпечення реалізації положень Болонського процесу в Україні було прийнято низку нормативно-правових документів:

-Указ Президента „Про забезпечення подальшого розвитку вищої освіти в Україні” № 857/2008 від 25.09.2008 р.;

-Зміни до закону України „Про вищу освіту”, включаючи зміни з 14.12.2004 по 19.03.2009;

-Наказ Міністерства освіти і науки України 21.01.2004 № 40 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання”;

-Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.12.2005р № 774 „Про впровадження у кредитно-модульної системи організації навчального процесу”;

- Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.10.2009 року N 943 „Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС)”.

Європейська кредитно-трансферна системи (ЄКТС, European Credit Transfer System) широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності рамках концепції навчання впродовж життя. Якщо студент досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках — (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання. Використання ЄКТС для навчання впродовж життя посилює прозорість програм навчання і досягнень не лише тоді, коли йдеться про основні ступені вищої освіти (бакалавр, магістр або доктор), але й стосовно усіх інших видів навчальної діяльності, що надаються, або результатів навчання, які визнаються вищими навчальними закладами. Той факт, що всі навчальні досягнення є задокументованими та отримали відповідні кредити ЄКТС, надає можливість особам, що навчаються, отримати визнання такого навчання з метою отримання кваліфікації, якщо ці результати навчання відповідають вимогам кваліфікації.

Додаток до диплому європейського зразка та ЄКТС являються інструментами виміру досягнень студентів, що є загальноприйнятими і зрозумілими в усіх країнах Європейського простору вищої освіти (країни Болонського процесу) і надають можливість адекватного визнання періодів навчання та дипломів про вищу освіту як в країні, так і за кордоном.

Запровадження єдиної вищої освіти ґрунтується на наукових дослідженнях. Оскільки дослідження – рушійна сила вищої освіти, створення Європейського простору вищої освіти має йти пліч-о-пліч з формуванням Європейського простору дослідницької

діяльності. Об'єднання ВНЗ із НАН України та галузевими академіями дозволить залучити студентів та молодих викладачів до наукових досліджень та підвищити їх якість.

Рекомендована література: [2; 4; 5; 10; 14; 16; 17, 23]

Питання для самоконтролю

1. Яка структура вищої освіти в Україні?
2. У чому полягають відмінності між освітньо кваліфікаційними рівнями молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра?
3. Які наукові ступені та вчені звання застосовуються в Україні?
4. Яка структура державного та нормативного регулювання ринку освітніх послуг в Україні?
5. Які форми навчання можуть використовуватись в Україні?
6. Які причини сприяли створенню єдиного освітнього європейського простору?
7. Реалізацію яких цілей повинне забезпечити створення єдиного освітнього простору?
8. Коли і які країни приєдналися до Болонської конвенції?
9. Які особливості приєднання України до єдиного освітнього європейського простору?
10. На яких пріоритетах розвитку базується навчання впродовж життя?

Тема 2. Організація навчального процесу в університеті

1. Характеристика та особливості освіти в НУВГП.
2. Кредитно-модульна система організації навчального процесу.
3. Порядок оцінювання знань студентів.

2.1. Характеристика та особливості освіти в НУВГП

Національний університет водного господарства та природокористування – вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, надає освітні послуги згідно з ліцензією Міністерства освіти і науки України щодо одержання вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до бакалавра, спеціаліста, магістра за 20 напрямками та 29 професійними спрямуваннями.

Університет є багатопрофільним вищим навчальним закладом, у якому готують інженерні, управлінські, наукові та науково-педагогічні кадри. Він здійснює підготовку фахівців за 13 галузями знань: економіка і підприємництво, менеджмент і адміністрування, природничі науки, системні науки та кібернетика, автоматика та управління, розробка корисних копалин, машинобудування та металообробка, енергетика та енергетичне машинобудування, будівництво та архітектура, транспортна інфраструктура, геодезія та землеустрій, сільське господарство і лісівництво, рибне господарство та аквакультура.

Університет – це великий навчально-науково-виробничий комплекс, у складі якого діють інститути, факультети, навчально-консультаційні центри, коледж, технікуми, кафедри, наукова бібліотека, редакційно-видавничий центр. Загалом, історія ВНЗ нараховує понад 85 років (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Історичний шлях Національного університету водного господарства та природокористування

I. Початковий період (період зародження і формування у довоєнні роки)	
1915 р.	Товариство по розповсюдженню освіти (групи професорів Київського політехнічного інституту) створило Київське середнє сільськогосподарське гідротехнічне училище
1920 р.	Училище реформовано в меліоративне відділення Київського сільськогосподарського технікуму
1922 р.	Створено Київський меліоративний технікум (КМТ) (на базі меліоративного відділення Київського сільськогосподарського технікуму)
1924 р.	Київський меліоративний технікум перейменовано в Київський інженерно-меліоративний технікум (КІМТ)
1927 р.	Організовано Київський меліоративно-землевпорядний політехнікум (КМЗП) (на базі Київського інженерно-меліоративного технікуму та Київського землевпорядного технікуму)
1928 р.	КМЗП увійшов до складу Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ)

1930 р.	Організовано Київський інженерно-меліоративний інститут (КІМІ) (на базі виведених із КСГІ інженерно-меліоративного та культуртехнічного факультетів). До КІМІ приєднано інженерно-меліоративний факультет Харківського сільгоспінституту
1933 р.	До складу студентів III курсу факультету водопостачання, як окрему групу (19 чол.), зараховано студентів колишнього факультету “Наземні спорудження” Київського машинобудівного інституту. До складу КІМІ увійшов Одеський інженерно-меліоративний інститут.
1934 р.	КІМІ перейменовано в Київський гідромеліоративний інститут (КГМІ)
1939 р.	До КГМІ приєднано торфомеханічний факультет Київського інституту кераміки і скла
II. Період Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)	
1941 р.	Часткове перебазування до Харкова
1941 р.	Евакуація КГМІ в Алма-Ату. Приєднання КГМІ та КСГІ в якості факультету Середньоазійського сільськогосподарського інституту
1941 р.	Відкриття окупаційною владою КГМІ на тій базі, яку не вдалося евакуювати з м. Кисва
1942 р.	Ліквідація нацистами комсомольського підпілля, очолюваного студентом КГМІ Г. Сініциним, закриття інституту, часткове вивезення молоді до Німеччини, знищення фашистами матеріально-навчальної бази інституту
1943 р.	Реевакуація КГМІ з Алма-Ати до Києва
1943-1944 рр.	Відбудова та відновлення роботи інституту
1945 р.	Налагодження мирної праці та нормалізація умов навчання у КГМІ
III. Післявоєнний київський період (період становлення та розвитку)	
1947 р.	Відокремлення лісомеліоративного факультету КГМІ та влиття його у Київський інститут лісового господарства
1955 р.	Переведення гідромеліоративного факультету Дніпропетровського сільськогосподарського інституту до Київського гідромеліоративного інституту
1957 р.	Перейменування інституту в Київський інститут інженерів водного господарства (КІІВГ)

IV. Рівненський період	
1959 р.	Переведення КПВГ до Рівного та перейменування його в Український інститут інженерів водного господарства (УПВГ)
1982 р.	УПВГ нагороджено орденом Дружби народів
V. Період років у незалежній Україні	
1995 р.	УПВГ надано статус Української державної академії водного господарства (УДАВГ)
1998 р.	Створення Рівненського державного технічного університету (РДТУ) (на базі академії, автотранспортного та текстильного технікумів м. Рівного)
2002 р.	РДТУ отримує назву Український державний університет водного господарства та природокористування (УДУВГП)
2004 р.	УДУВГП надано статус Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП)

Університет проводить активну наукову діяльність у багатьох галузях. **Основними з них є такі:**

- фундаментальні дослідження в галузях гуманітарних, економічних, природничих та технічних наук;
- розробка господарських механізмів розвитку економіки, удосконалення фінансової, бюджетної, цінової, податкової і кредитної політики, механізмів регіонального управління та інноваційного розвитку;
- створення нової меліоративної, будівельної, сільськогосподарської техніки, зокрема на біонічних основах;
- розробка технологій і технічних засобів для водопідготовки і водоочистки природних і технологічних вод фізико-хімічними, електромагнітними і біологічними методами;
- розробка систем контролю, управління і автоматизації технологічних процесів у водному господарстві і промисловому виробництві;
- створення нових будівельних матеріалів і конструкцій, методів їх розрахунку і технологій виготовлення з місцевих сировинних ресурсів і відходів промислового виробництва;

- гідротехнічне забезпечення захисту сільськогосподарських угідь, населених пунктів і промислових територій від руйнівної дії води;

- розробка методів системного аналізу для управління процесами різної природи і створення нових інформаційно-дорадчих систем;

- розробка методів математичного моделювання складних процесів в природі, економіці, енергетиці;

- розвиток територій з урахуванням їх функціональних властивостей і особливостей геодинамічних процесів, геоінформаційні технології;

- забезпечення умов для стабільного розвитку землеробства меліоративними і гідротехнічними засобами регулювання ґрунтових режимів;

- раціональне використання природних ресурсів та охорона навколишнього природного середовища;

- методи і способи моніторингу навколишнього середовища і техногенна безпека.

2.2. Європейська кредитно-трансферна система

Європейська кредитно-трансферна система – це орієнтована на особу, що навчається, система накопичення і трансферу кредитів, яка ґрунтується на прозорості результатів навчання і навчального процесу.

Метою ЄКТС є сприяння плануванню, наданню, оцінюванню, визнанню та підтвердженню кваліфікацій та навчальних модулів, а також сприяння мобільності студентів. ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності у навчанні впродовж життя.

Основними завданнями ЄКТС є:

– адаптація ідей ЄКТС до системи вищої освіти України для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості підготовки фахівців, враховуючи швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці;

– забезпечення можливості навчання студента за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована на основі вимог замовників та побажань студента і сприяє його саморозвитку і, відповідно, підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві;

– стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти;

– унормування порядку надання можливості студентів отримати професійні кваліфікації відповідно до ринку праці.

Ключові документи ЄКТС забезпечують прийнятний спосіб представлення тих елементів інформації, що є корисними для усіх осіб, що навчаються (включаючи мобільних та немобільних студентів), викладацького та адміністративного складу, роботодавців та інших зацікавлених сторін. Коректне використання ключових документів ЄКТС забезпечує прозорість та покращує якість вищої освіти.

Ключовими документами ЄКТС є :

1) Каталог курсу. Він є основним довідником для всіх студентів, що навчаються у закладі. Точний формат Каталогу встановлюється самим навчальним закладом. Вся інформація у ньому має бути детальною, доступною для користувача та найновішою. Каталог має бути оприлюднений завчасно, аби дати змогу студентам зробити свій вибір та опублікованим на веб-сайті навчального закладу, щоб усі зацікавлені сторони мали зручний доступ до нього. Перелік питань рекомендованого змісту Каталогу Курсів наведено нижче.

Частина 1 - Інформація про заклад: назва і адреса; академічний календар; адміністрація закладу; загальний опис закладу (включаючи тип і статус); перелік програм, які пропонує заклад; загальні вимоги до зарахування; загальні положення (умови) про визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного); загальні процедури реєстрації; присвоєння кредитів ЄКТС на основі навчального навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання; інформація (положення) про консультативну допомогу студентам.

Частина 2 - Інформація про програми: загальний опис: кваліфікація, що присвоюється; рівень кваліфікації; спеціальні вимоги до зарахування; спеціальні положення (умови) про визнання попереднього навчання; вимоги і положення до кваліфікації; профіль програми; ключові результати навчання; професійні профілі випускників з прикладами; доступ до подальшого навчання; діаграма структури курсу в кредитах ЄКТС; положення про екзамени, оцінювання і оцінки; вимоги до випуску; форма навчання; директор програми або відповідна посадова особа; опис окремих одиниць (складових) курсу: назва (модуля, навчальної дисципліни), код, тип, рівень, рік навчання; семестр/триместр, в яких викладається модуль (навчальна дисципліна); кількість

кредитів ЄКТС, що присвоюються, ім'я викладача; результати навчання (модуля, навчальної дисципліни), спосіб навчання; необхідні обов'язкові попередні та супутні модулі (навчальні дисципліни, курси); рекомендовані компоненти програми за вибором (модулі, навчальні дисципліни); зміст навчальної дисципліни (курсу); рекомендована література; запланована навчальна діяльність та методи навчання; методи і критерії оцінювання; мова навчання; виробнича практика.

Частина 3 - Загальна інформація для студентів: вартість проживання; житло; харчування; медичне забезпечення (послуги); можливості для студентів з особливими потребами; страхування; фінансове забезпечення (підтримка) студентів; відділ студентських справ; умови для навчання; міжнародні програми; практична інформація для мобільних студентів; мовні курси; практика (стажування), інтернатура; умови для занять спортом та дозвілля; студентські організації.

Усі особи, що навчаються, повинні мати можливість визначити особу, яка може надати їм необхідні поради на інституційному рівні або на рівні окремого відділення/спеціальності (предмету). Отже важливо, аби каталог включав імена контактних осіб з інформацією про те, як, де і коли можна зв'язатися з ними.

2) Аплікаційна форма студента (форма-заява) розроблена для мобільних студентів, які проведуть обмежений період навчання в іншому навчальному закладі. Студенти, які мають намір завершити навчання в іншому навчальному закладі, мають зараховуватися за стандартною процедурою, що існує в даному навчальному закладі, і, відповідно, мають заповнити інші типи форм-заяв.

Аплікаційна форма студента містить усю необхідну інформацію про мобільного студента, яку потребує потенційний приймаючий заклад. Якщо навчальний заклад потребуватиме додаткову інформацію від студента, що поступає (наприклад, стосовно проживання, особливих вимог, пов'язаних зі станом здоров'я), він може вимагати її окремо.

3) Угода про навчання. У вищих навчальних закладах студенти зазвичай реєструються на програму навчання та на певну кількість окремих складових курсу/навчальних дисциплін, модулів або на рік, або на термін в один семестр. На практиці ця інформація представляється в Угоді про навчання для домашніх студентів.

Реєструючи студента, вищий навчальний заклад укладає угоду про надання курсів та присвоєння кредитів за досягнення очікуваних результатів навчання. Розрізняють угоди про навчання для мобільних студентів та угоди про навчання з виробничої практики.

Угода про навчання для мобільних студентів ЄКТС була розроблена передусім для студентів, аби забезпечити для них обов'язкову угоду до початку мобільного етапу навчання. Дана угода містить перелік компонентів курсу (навчальних дисциплін) або модулів чи інших освітніх компонентів, які студент планує отримати в іншому навчальному закладі, а також кодовий номер та кількість кредитів ЄКТС, призначених компонентам. Угода про навчання ЄКТС укладається на семестр або навчальний рік та має бути підписана домашнім закладом, приймаючим закладом та студентом. Угода про навчання разом Академічною довідкою (випискою), має на меті гарантувати повне визнання програми навчання, виконаної студентом у приймаючому закладі.

Угода про навчання з виробничої практики – містить відомості про практичну підготовку. В ній мають бути чітко зазначені місце проходження практики, її тривалість, робота, що має бути виконана (опис робочого завдання), права та обов'язки того, хто навчається, та очікувані результати навчання. Також в цій угоді мають зазначитися, яке оцінювання та критерії оцінювання будуть використані при оцінюванні очікуваних результатів навчання, та хто буде відповідальним за практику, тобто роль роботодавця (того, хто надає базу практики) та роль, там, де можливо, приймаючої установи. Угода про підготовку має бути підписана трьома сторонами – особою, що навчається, домашнім навчальним закладом та роботодавцем (тим, хто надає базу практики).

4) Академічна довідка (виписка). Чимало закладів видають кожному студенту академічну довідку (виписку) наприкінці кожного семестру або року. Це – важливий документ і для студента, і для установи, що свідчить про прогрес студента та визнання. Він забезпечує, щоб студент мав точну і оновлену реєстрацію його прогресу, виконаних освітніх компонентів, кількості присвоєних кредитів ЄКТС та отриманих оцінок.

Для мобільних студентів, домашній заклад спочатку видає академічну довідку на кожного окремого мобільного студента та надсилає її до приймаючої установи до від'їзду з метою надання

інформації про вже завершені освітні компоненти, їхній рівень та отримані результати. Відповідно, приймаюча установа видає свою академічну довідку на кожного студента, котрий втупає, та надсилає її до домашньої установи наприкінці кожного періоду навчання. Таким чином вона формально підтверджує завершену роботу, присвоєні кредити та отримані впродовж періоду мобільності оцінки за місцевою шкалою.

Додаток до диплома європейського зразка є документом, що видається разом з дипломом про вищу освіту, в якому описується здобута кваліфікація (ступінь) вищої освіти за загальноприйнятим в Європейському просторі вищої освіти зразком, де зазначається інформація про власника диплома, здобуту кваліфікацію, перелік вивчених дисциплін (модулів) та його успішність, систему оцінювання, академічні та професійні права, інформація про систему вищої освіти країни тощо.

Європейська кредитно-трансферна система передбачає також наявність індивідуального навчального плану студента. Він формується на основі переліку змістових модулів, що сформовані на основі освітньо-професійної програми підготовки і структурної схеми підготовки фахівців. Реалізація індивідуального навчального плану студента здійснюється впродовж часу, який не перевищує граничного терміну навчання. Нормативний термін навчання визначається на підставі галузевих стандартів вищої освіти. Граничний термін може перевищувати нормативний на один рік. Різниця між граничними і нормативними термінами не фінансується з державного бюджету.

Індивідуальний навчальний план студента включає нормативні та вибіркові змістові модулі, що можуть поєднуватися у певні навчальні дисципліни. Нормативні змістові модулі необхідні для виконання вимог нормативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Вибіркові змістові модулі забезпечують підготовку для виконання вимог варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Вони дають можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності та сприяють академічній мобільності і поглибленій підготовці в напрямках, визначених характером майбутньої діяльності.

Змістові модулі нормативних навчальних дисциплін гуманітарного, соціально-економічного циклу та природничо-

наукового циклу при підготовці студентів на споріднених напрямках є уніфікованими. Сукупність нормативних змістових модулів визначає обов'язкову складову індивідуального навчального плану студента.

Індивідуальний навчальний план студент формує особисто під керівництвом куратора в ЄКТС. Він призначається наказом ректора за поданням декана відповідного факультету і контролює навчання за індивідуальними планами студентів в межах академічної групи. На факультеті роботою кураторів керує куратор ЄКТС від факультету і також призначається наказом ректора за поданням декана відповідного факультету.

При формуванні індивідуального навчального плану студента на наступний навчальний рік враховується фактичне виконання індивідуальних навчальних планів поточного і попередніх навчальних років. Формування індивідуального навчального плану студента за певним напрямом передбачає можливість індивідуального вибору змістових модулів (дисциплін) з дотриманням послідовності їх вивчення відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівців.

Кількість обов'язкових та вибіркових змістових модулів, передбачених для вивчення впродовж навчального року для денної форми в Україні повинна становити не менше 60 залікових кредитів. Ціна кредиту в Україні складає 36 академічних годин. Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” за будь-якою формою навчання кількість кредитів становить 240 (при нормативному терміні навчання за денною формою 4 роки) або 270 (при нормативному терміні навчання за денною формою 4,5 роки); для освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр” – 60 (при нормативному терміні навчання за денною формою 1 рік) чи 90 (при нормативному терміні навчання за денною формою 1,5 року).

Формування індивідуального навчального плану студента здійснюється на підставі переліку змістових модулів (блоків змістових модулів навчальних дисциплін), що сформовані на основі структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Навчальна дисципліна формується як система змістових модулів, передбачених для засвоєння студентом, які об'єднані у блоки-розділи навчальної дисципліни.

2.3. Порядок оцінювання знань студентів

Модульний принцип навчальної діяльності передбачає модульну структуру навчальної дисципліни (курсу), і, відповідно, оцінку результатів виконання певного виду робіт, які складають зміст модуля (рис.2.1).

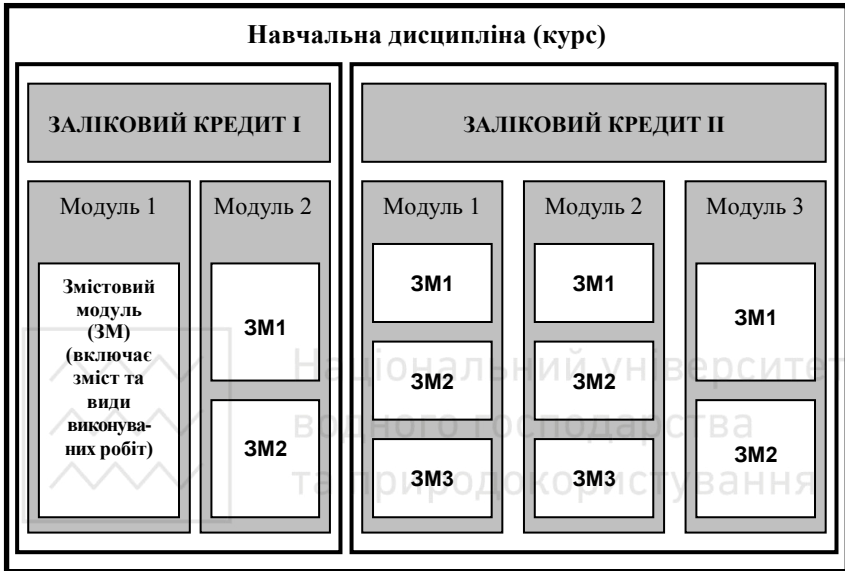

Рис 2.1. Модульна структура навчальної діяльності студента [2]

Кожний вид навчальної діяльності студента в межах залікового кредиту (модуль) оцінюється (визначається рейтинг) і має питому частку в підсумковій оцінці залікового кредиту.

Кредит – одиниця обсягу та вимірювання результатів навчання, досягнутих на певний момент виконання програми навчання.

Заліковий кредит – одиниця виміру навчального навантаження необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів.

Модуль – задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу.

Змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Оцінювання успішності студента при засвоєнні змістового модулю (дисципліни) здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю за внутрішньою системою, затвердженою відповідною кафедрою.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. З навчальних дисциплін, формою підсумкового контролю яких є екзамен, оцінювання здійснюється за результатами поточного і підсумкового контролю (екзамену). Завдання поточного контролю оцінюються в інтервалі 0-59 балів (включно), а завдання, що виносяться на екзамен – 0-41 бал (включно).

З навчальних дисциплін, формою підсумкового контролю яких є залік, оцінювання здійснюється виключно за результатами поточного контролю. Завдання поточного контролю оцінюються в інтервалі 0-100 балів.

Дисципліни, які вивчаються впродовж двох і більше семестрів з проміжним семестровим контролем у формі заліку та підсумковим програмним матеріалом в цілому – у формі екзамену, оцінюються лише результатами поточного контролю в останньому семестрі та екзамену.

При організації поточного контролю кафедри самостійно розподіляють загальну кількість балів за модулями (змістовими модулями), за якими оцінюється поточна робота студента, визначають форми проведення контрольних заходів та критерії їх оцінювання, включають до робочих навчальних програм і доводять до відома студентів на початку семестру. При проведенні модульного контролю (виконання модульних контрольних завдань) оцінюванню підлягають теоретичні знання та практичні уміння, набуті студентами після опанування певного модуля.

За підсумками атестації зі змістового модулю (дисципліни) результати оцінювання перераховуються в шкалу оцінювання ЄКТС та національну шкалу за системою, вказаною у таблиці 2.4.

Кількість модульних контрольних завдань залежить від числа кредитів ЄКТС, відведених на вивчення дисципліни впродовж одного семестру і унормовуються наступним чином:

- 1-3 кредитів ЄКТС, відведених на вивчення дисципліни – не більше двох модульних контрольних завдань;
- 4 і більше кредитів ЄКТС, відведених на вивчення дисципліни – не більше трьох.

Співвідношення бальної, національної та шкали в ЄКТС

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно ("5")	зараховано
82-89	B	добре ("4")	
74-81	C	добре ("4")	
64-73	D	задовільно ("3")	
60-63	E	задовільно ("3")	
35-59	FX	незадовільно ("2")	не зараховано
1-34	F	незадовільно ("2")	не зараховано

Результати оцінювання успішності студента за кожним змістовим модулем ресструються за національною шкалою і шкалою ЄКТС в заліково-екзаменаційних відомостях та заносяться до додатку до диплому.

Рекомендована література: [2; 4; 5; 6; 14; 16; 17, 23]

Питання для самоконтролю

1. Які напрями наукової діяльності є перспективними в НУВГП ?
2. У чому полягає суть Європейської кредитно-трансферної системи вищої освіти?
3. Які завдання реалізує кредитно-трансфертна система?
4. Які ключові документи ЄКТС Ви знаєте?
5. Які особливості формування індивідуального навчального плану можна виділити?
6. Яким чином регламентується діяльність куратора в умовах переходу до ЄКТС?
7. Яке співвідношення між нормативним та граничним термінами навчання?
8. Якою є модульна структура навчальної діяльності студента?
9. Які особливості оцінювання дисциплін, що вивчаються впродовж двох і більше семестрів?
10. Яким чином співвідносяться бальна, національна та шкала ЄКТС?

Тема 3. Соціально-культурна інфраструктура університету

1. Засади студентського самоврядування в університеті.
2. Центр соціальних служб студентської молоді.
3. Центр естетичного виховання молоді університету.

3.1. Засади студентського самоврядування в університеті

В багатьох розвинутих країнах світу студенти як соціальний прошарок суспільства відіграють дуже важливе значення у житті та розбудові держави. Адже саме студенти є елітою в суспільстві, саме від них, від їхніх переконань, у великій мірі, залежить теперішнє і майбутнє країни.

Студентське самоврядування в НУВГП – це самостійна громадська діяльність студентів із реалізації функцій управління вищим навчальним закладом, яка визначається ректоратом, деканатами і здійснюється студентами відповідно до мети і завдання, що стоять перед студентськими колективами.

Основними органами студентського самоврядування є Студентська рада при ректораті та профспілковий комітет студентів, в гуртожитках органами студентського самоврядування є Студентські ради гуртожитків, які входять до Студентської ради при ректораті. Всі органи студентського самоврядування тісно співпрацюють у своїй діяльності.

До Студентської ради при ректораті входять студентські парламенти факультетів, Студентські ради гуртожитків, які діють кожен на своєму факультеті, тісно співпрацюючи з деканатами та головами профбюро.

Основними завданнями Студентської ради при ректораті є:

- забезпечення і захист прав та інтересів студентів;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння у створенні необхідних умов для проживання і відпочинку студентів;
- залучення студентів до художньої самодіяльності;
- участь у поселенні студентів до і виселенні з гуртожитку;
- участь в організації змагання за зразкові кімнати, поверхи, гуртожитки;
- пропаганда здорового способу життя, запобігання вчиненню студентами правопорушень.

Всі ці та інші напрямки діяльності передбачено в “Положенні про Студентську раду при ректораті НУВГП”. Для більш тісної співпраці з ректором щомісяця проводяться зустрічі з ректором.

До складу профспілкового комітету студентів входять голови профбюро факультетів. До прав та обов'язків профспілкового комітету входять:

- голова профбюро може брати участь у засіданні Ради факультету, де розглядаються питання студентського життя;
- вести переговори, укласти колективні договори і угоди в рамках університету;
- брати участь у розподіленні стипендіального фонду серед студентів з урахуванням їх успішності, трудової дисципліни та участі в громадській роботі;
- порушувати питання перед ректоратом, адміністрацією факультету про часткове чи повне зняття стипендії з тих студентів, які порушують трудову чи навчальну дисципліну;
- брати участь у прийнятті рішень щодо переведення студентів з платної на бюджетну форму навчання;
- брати участь у розподіленні профспілкових коштів, оздоровленні членів профспілки;
- розвивати зв'язки з іншими профспілковими об'єднаннями НУВГП та інших вищих навчальних закладів;
- організувати виховну та культурно-освітню роботу серед членів профспілки;
- дбати про соціальний та правовий захист членів профспілки;
- контролювати роботу профгрупоргів факультету;
- займатися підготовкою та організацією зборів профбюро факультету.

Всі ці ланки студентського самоврядування допомагають студентам реалізовувати себе у навчанні, спорті та активному, цікавому відпочинку. Сприяють подальшому розвитку раніше відкритих талантів, підтримують студентську ініціативу та враховують пропозиції щодо проведення культурно-масових заходів. Найбільш активна та обдарована молодь університету захоплюється преміями, різного роду пільгами, цінними призами та грамотами за рахунок коштів університету.

3.2. Центр соціальних служб студентської молоді

Центр соціальних служб студентської молоді Національного університету водного господарства та природокористування – підрозділ університету, уповноважений брати участь у реалізації державної молодіжної політики шляхом проведення соціальної роботи зі студентською молоддю.

Центр у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Держкомсім'ямолоді, Державного центру соціальних служб для молоді.

Основною метою діяльності Центру є створення соціальних умов для життєдіяльності, гармонійного та різнобічного розвитку студентської молоді навчального закладу, захисту її конституційних прав, свобод і законних інтересів, задоволення культурних та духовних потреб.

Основними завданнями Центру є :

- проведення соціальної роботи зі студентською молоддю та сім'ями, в тому числі надання їм соціальних послуг;
- забезпечення функціонування спеціалізованих служб Центру.

Центр :

- бере участь у реалізації державних, галузевих і регіональних програм з питань соціальної роботи з молоддю та студентськими сім'ями університету;

- здійснює соціальне обслуговування молоді та сімей шляхом надання психологічних, соціально-педагогічних, юридичних, соціально-медичних, соціально-економічних та інформаційних послуг;

- разом з органами внутрішніх справ, охорони здоров'я, освіти, іншими зацікавленими установами та організаціями проводить соціально-профілактичну роботу із запобігання правопорушень та наслідків негативних явищ у молодіжному середовищі, їх подолання, пропагує здоровий спосіб життя;

- здійснює соціально-реабілітаційні заходи щодо відновлення соціальних функцій, психологічного та фізичного стану представників студентської молоді, які зазнали жорстокості, насильства, потрапили в екстремальні ситуації;

- надає молоді інформацію з питань працевлаштування, допомогу в організації трудових об'єднань молоді, зокрема

молодих студентських трудових загонів, таборів праці та відпочинку, громадських оплачуваних робіт;

- проводить роботу з питань морально-етичного виховання молоді, збереження репродуктивного здоров'я і підготовки молоді до створення сім'ї.

Психологічна служба надає психологічну допомогу та підтримку студентам, членам їх сімей, професорсько-викладацькому складу.

Основною метою діяльності психологічної служби є сприяння створенню оптимальних умов для самореалізації та самоактуалізації кожного студента; сприяння його професійному становленню; формування позитивного морально-психологічного клімату в студентському колективі.

Основними завданнями психологічної служби є :

- психологічний супровід розвитку особистості студента;
- робота з оптимізації навчально-виховного процесу;
- формування соціально-психологічної культури студентів;
- підвищення психолого-педагогічної компетенції професорсько-викладацького складу.

Основними напрямками роботи психологічної служби є :

- психопрофілактична робота серед студентів – заходи, спрямовані на збереження психологічного здоров'я;
- психодіагностична робота – надання допомоги у професійному та особистому самовизначенні;
- консультативна робота на замовлення студентів та викладачів;
- просвітницька робота.

Психологами Центру вивчаються причини відрахування студентів, соціально-психологічні фактори, які призводять до зниження рівня психічного здоров'я і розвитку стану дезадаптації.

Психологами Центру проводяться тренінги з метою зростання особистості студента, виробленню адекватних форм поведінки, комунікативних умінь у різноманітних життєвих, навчальних та професійних ситуаціях.

Для розв'язання конкретних актуальних завдань, в тому чи іншому студентському колективі, залучаються спеціалісти міської та обласної служб для молоді, фахівці Центру здоров'я, Центру планування сім'ї, лікарі, викладачі кафедр психології.

дослідження, анкетування та опитування молоді та студентських сімей з метою визначення молодіжних соціальних проблем та використання їх результатів у практиці проведення соціальної роботи.

3.3. Центр естетичного виховання молоді університету

Естетичне виховання – система комплексного, планомірного, цілеспрямованого і послідовного впливу на особистість, у результаті чого у неї виникає творча оцінка прекрасного, а також пов'язані з цим почуття.

Метою роботи є координація і проведення цілого комплексу заходів, котрі будуються на національних традиціях та кращих здобутках нашого народу, формування у молоді проявів творчої і громадської ініціативи, поваги до старшого покоління, інших соціально значимих надбань та цінностей вітчизняної та світової духовної культури.

Методика естетичного виховання в університеті має свою специфіку, котра обумовлена метою та основними завданнями, які стоять перед навчальним закладом. Візитною картошкою університету є творчі колективи. При Центрі естетичного виховання молоді працює 18 різнопланових за жанром творчих колективів, вісім з них носять почесне звання "народний". Творчі колективи є лауреатами міжнародних, всеукраїнських, обласних фестивалів, конкурсів.

Основні завдання, форми і методи виховної роботи Центру естетичного виховання молоді:

- відродження та збереження національних традицій, звичаїв нашого народу, духовної основи виховання;
- формування всебічного світогляду з використанням різних форм, методів виховної роботи враховуючи рівень інтересів і запитів молоді;
- організація цілого комплексу культурно-виховних заходів, фестивалів, концертів-звітів, вечорів-зустрічей, циклу народознавчих вечорів, правових заходів, вечорів-відпочинків;
- виявлення здібної обдарованої молоді та її залучення до художньо-творчої роботи, створення належних умов розвитку її таланту;
- системний пошук, удосконалення форм, методів виховної роботи, активного залучення студентської молоді до різних форм позанавчальної роботи (творчі колективи, клубні формування).

Центром естетичного виховання молоді проводиться велика кількість різнопланових за жанром та тематикою культурно-виховних заходів: Новорічні та Різдвяні вітання співробітників та мешканців Рівного, конкурс краси "Міс університету", фестиваль "Студентська весна", міжнародний фестиваль STEMів "Шалантух".

Впродовж навчального року проводиться понад 160 культурно-виховних заходів. З 1974 р. щорічно проводиться фестиваль студентської творчості "Студентська весна". Метою фестивалю є підвищення художніх та естетичних смаків студентської молоді, виявлення та розвиток студентського таланту. Міжнародний фестиваль студентських театрів естрадних мініатюр "Шалантух" є найпопулярнішим культурно-просвітницьким заходом серед студентської молоді, сприяє залученню української молоді до участі у міжнародних програмах і проектах.

Рекомендована література: [2; 4; 5; 8; 10; 23]

Питання для самоконтролю

1. Які завдання ставить перед собою Центр соціальних служб студентської молоді НУВГП?
2. Які функції Центру соціальних служб студентської молоді НУВГП?
3. Які обов'язки закріплені за психологічною службою?
4. Які проблеми є об'єктом дослідження лабораторії соціологічних досліджень?
5. Які завдання, форми і методи виховної роботи використовуються Центром естетичного виховання молоді?
6. Яка структура Студентської ради при ректораті НУВГП?
7. Які завдання Студентської ради при ректораті НУВГП?
8. Якими документами керується Студентська рада?
9. Яка структура профспілкового комітету студентів?
10. Які права та обов'язки профспілкового комітету?

2.2. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФАХОВА НАВЧАЛЬНО- НАУКОВА ПІДГОТОВКА

Тема 4. Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”

1. Концепція фінансово-економічної освіти в Україні.
2. Характеристика, обов’язки та вимоги до фахівця з фінансів.
3. Зміст підготовки фахівців з фінансів.

4.1. Концепція розвитку фінансово-економічної освіти в Україні

Концепція розвитку фінансово-економічної освіти в Україні передбачає розробку механізму динамічного розвитку всіх складників системи цієї освіти з урахуванням набутого вітчизняного досвіду і світових тенденцій.

Метою розвитку системи фінансово-економічної освіти в Україні є набуття такої якості, що відповідає потребам особистості студента, вимогам суспільства та забезпечує інтеграцію у світовий освітянський простір. Вона передбачає формування фінансової культури і свідомості та суспільстві, професіоналізацію підготовки фахівців фінансово-економічного спрямування.

Завдання фінансово-економічної освіти полягають у:

- створенні умов для самореалізації особи як економічно активного члена суспільства, здатного свідомо включатися в економічне життя країни;
- задоволенні потреб суспільства і держави у фахівцях економічного профілю;
- підготовці висококваліфікованих працівників, які вміють, розуміють та здатні оцінювати економічні, фінансові та соціальні процеси в державі;
- формуванні у свідомості членів суспільства засад системного фінансово-економічного мислення, що дасть їм можливість опанувати знання, вміння та навички економічної діяльності;
- розвитку вузівської економічної науки як основи досягнення високої якості освіти;
- забезпеченні відкритості та доступності якісної вищої економічної освіти;

- розвитку змісту економічної освіти та його науково-методичного забезпечення;
- нарощенні сучасного кадрового потенціалу професорсько-викладацького складу та підвищенні його соціального статусу;
- формуванні економічного механізму функціонування вищих навчальних закладів освіти;
- вдосконаленні управління системою економічної освіти.

Підготовка фахівців фінансово-економічного спрямування повинна здійснюватися за такими основними принципами:

- врахування інтересів держави і особистості;
- органічне поєднання фундаментальної академічної освіти з фахоорієнтованою практичною підготовкою;
- оновлення змісту і якості освіти відповідно до вимог часу;
- поступальність та безперервність навчально-виховного процесу;
- варіантність освіти, диференціація та індивідуалізація змісту, методів, форм навчально-виховної роботи.

Для більш ефективної організації фінансово-економічної освіти необхідно:

- залучати роботодавців та студентів до соціального партнерства в організації професійної економічної освіти з метою найповнішого задоволення потреб ринку праці;
- збільшити різноманіття типів і видів навчальних установ і варіативності навчальних програм, що забезпечують індивідуалізацію навчання, академічну мобільність осіб, які навчаються;
- створити умови для повноцінного та якісного навчання в освітніх установах різних форм власності;
- формувати у майбутніх фахівців цілісне соціально-економічне світосприйняття та сучасний науковий світогляд.

4.2. Характеристика, обов'язки та вимоги до фахівця з фінансів

Перш за все, необхідно чітко усвідомити вимоги, яким має відповідати майбутній фінансист:

- готовність до активної творчої професійної діяльності;
- наявність розвинених аналітичних та організаційних здібностей для здійснення ефективної управлінської діяльності;
- сформований широкий світогляд;
- упевненість у своїх силах;

- поєднання високих професійних здібностей з моральними якостями;
- високий культурний рівень;
- вміти аналізувати свої можливості;
- безперервно поповнювати свої знання.

Фахівець повинен мати фундаментальну загальнонаукову, спеціальну та практичну підготовку, досконало володіти своєю спеціальністю, безперервно поновлювати і збагачувати свої знання, вміти на практиці застосовувати принципи фінансового планування та регулювання фінансового забезпечення функцій держави.

Для успішної підготовки фінансистів також важливо виділити професійні функції фахівця напрямку „Фінанси і кредит”: аналітична, нормо-проектна, організаційна, обліково-статистична, контрольна, інформаційна.

До типових завдань діяльності фахівця напрямку „Фінанси і кредит” належать:

- аналіз наукової інформації та розроблення рекомендацій щодо впровадження результатів досліджень;
- оперативне планування фінансової діяльності;
- бюджетування основних напрямів діяльності підприємства;
- планування діяльності окремих структурних підрозділів підприємств;
- планування потреби в персоналі підприємства;
- розроблення нормативних документів;
- організація емісійних операцій;
- організація управління активами та пасивами підприємства;
- організація договірних відносин підприємства;
- організація управління фінансовими ризиками;
- організація роботи персоналу;
- облік фінансових операцій;
- підготовка фінансових звітів;
- контроль за ефективністю фінансових операцій;
- контроль за ефективністю діяльності структурного підрозділу;
- підготовка інформації на запит керівництва.

Фахівець напрямку „Фінанси і кредит” повинен бути здатним:

- вести ефективне ділове спілкування;
- організувати власну діяльність;
- здійснювати саморегуляцію поведінки та вести здоровий спосіб життя;
- провадити соціологічні дослідження;

- урахувати суспільні відносини та політичні переконання у процесі діяльності;
- урахувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності;
- урахувати правові засади у професійній діяльності;
- урахувати процеси соціально-політичної історії України у професійній діяльності;
- урахувати моральні переконання та смакові вподобання у процесі безпечної та ефективної діяльності;
- застосовувати закони формальної логіки в процесі інтелектуальної діяльності;
- забезпечувати екологічно збалансовану діяльність;
- здійснювати екологічний аналіз заходів (інновацій) у галузі діяльності;
- забезпечувати необхідний рівень індивідуальної безпеки в разі виникнення типових небезпечних ситуацій;
- здатність до засвоєння нових знань, самовдосконалення.

До посад, які здатен займати фахівець напряму підготовки „Фінанси і кредит” належать: фінансисти, дилери та брокери, страхувальники цінних паперів, перестраховальники майна, спеціалісти-економісти у фінансових установах, спеціалісти-фінансисти у торгівлі, інспектори митної служби, інспектори податкової служби, інспектори з соціальної допомоги, інспектори з ліцензування, інспектори фінансової служби, інші державні інспектори.

4.3. Зміст підготовки фахівців з фінансів

Підготовка фахівців нового зразка, які оперативно реагують на фінансово-економічну ситуацію, що динамічно змінюється, потребує постійного вдосконалення системи професійного навчання, в тому числі спеціальних фінансових дисциплін.

Перелік нормативних навчальних дисциплін встановлює освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за напрямом 6.030508 „Фінанси і кредит”. Стандарт є обов’язковим для вищих навчальних закладів, що готують фахівців за даним напрямком підготовки.

Освітньо-професійна програма передбачає такі цикли дисциплін підготовки бакалавра: гуманітарної підготовки, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки та професійної підготовки (рис.2.2) .

Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напрямку 6.03.05.08 „Фінанси і кредит”

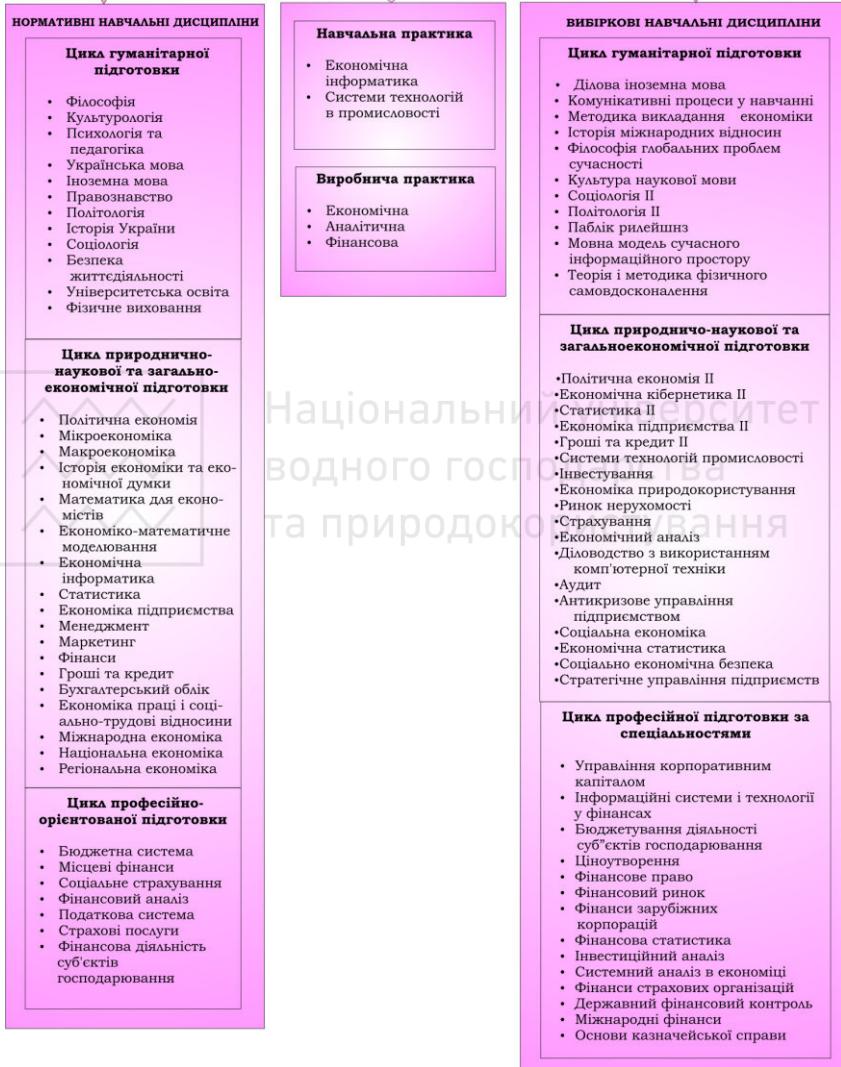

Рис.2.2. Розподіл змісту освітньо-професійної програми за циклами дисциплін

Варіативна частина освітньо-професійної програми призначена для забезпечення індивідуалізації фахової підготовки випускників відповідно до Болонського процесу та світових тенденцій у вищій освіті. Вона включає перелік рекомендованих для вибору студентами дисциплін, обсяги навчального часу і форми контролю.

Для нинішнього стану викладання фінансових дисциплін притаманні радикальні зміни в змісті і формах подання навчального матеріалу, що зумовлено насамперед переглядом мети та пріоритетів у програмі підготовки, яка повинна передбачати виховання фахівців, здатних активно й професійно керувати процесами в постійно змінних умовах, притаманних ринкової економіці.

Рекомендована література: [1; 3; 10; 16; 20; 24; 29; 30]

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає важливість якості фінансово-економічної освіти?
2. Які завдання фінансово-економічної освіти?
3. За якими принципами здійснюється підготовка фахівців фінансово-економічного спрямування?
4. Що необхідно зробити для покращення організації фінансово-економічної освіти?
5. Яким вимогам повинен відповідати фахівець з фінансів?
6. Якими вміннями повинен володіти фахівець з фінансів?
7. Які виробничі функції фахівця з фінансів?
8. Які типові завдання повинен вирішувати фахівець з фінансів?
9. Які загальнообов'язкові дисципліни вивчають фахівці за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”?
10. Які фахові дисципліни вивчають фахівці за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”?

Тема 5. Фундаменталізація та індивідуалізація навчання

1. Формулювання теми, мети і завдань наукового дослідження.
2. Методологія теоретичних та експериментальних досліджень.
3. Використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі.

5.1. Формулювання теми, мети і завдань наукового дослідження

Важливими складовими, що забезпечують ефективність проведення будь-якого наукового дослідження, є чітке формулювання його теми, мети і завдань виконання. Можливою послідовністю, яка може бути рекомендована у процесі оформлення загальної характеристики наукового дослідження, є послідовність дій, що пропонується нижче.

На початковому етапі, шляхом критичного аналізу і порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують *актуальність* та *доцільність* роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва. При цьому висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – суть проблеми або наукового завдання.

Далі необхідно коротко викласти *зв'язок* вибраного напрямку досліджень з планами організації, де виконується робота, а також з галузевими та (або) державними планами і програмами. У науковій роботі обов'язково формулюють *мету* роботи, а також *задачі*, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета і задачі також формулюються лаконічно, без зайвих слів.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обирається для вивчення. *Предмет дослідження* міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу співвідносяться між собою, як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага науковця, оскільки предмет дослідження визначає тему наукового дослідження, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

У кожній науковій роботі обов'язково необхідно навести перелік використаних *методів дослідження* для досягнення поставленої мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко і змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу переконатися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається короткою анотацією нових наукових положень (рішень), запропонованих автором роботи особисто. Необхідно показати відмінність

одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток). Кожне наукове положення чітко формулюють, відокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни. Сформульоване наукове положення повинно читатися і сприйматися легко і однозначно (без нагромодження дрібних подробиць і таких, що затемнюють його сутність, деталей та уточнень). У жодному випадку не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в роботі зроблено те й те, а сутності і новизни положення із написаного виявити неможливо. Зауважимо, що описання нових прикладних (практичних) результатів, які отримані у вигляді способів, пристроїв, методик, схем, алгоритмів також не може бути віднесеним до загальної характеристики роботи. Слід завжди розмежовувати одержані наукові положення і нові прикладні результати, що впливають з теоретичного доробку науковця. Усі наукові положення з урахуванням досягнутого ними рівня новизни є теоретичною основою (фундаментом) вирішеної в дослідницькій роботі наукової задачі або наукової проблеми.

Відзначаючи *практичну цінність* одержаних результатів, необхідно подати інформацію щодо готовності до її використання або масштабів використання. В науковій роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання. Необхідно дати короткі відомості щодо впровадження результатів досліджень із зазначенням назв організацій, в яких здійснена реалізація, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Апробація результатів наукової роботи впроваджується на наукових з'їздах, конференціях, симпозіумах, нарадах, де оприлюднюються результати досліджень. Матеріали, що апробовуються на наукових форумах, можуть бути оформлені і як усні доповіді (oral), і як стендові (poster).

Очевидно, що і у наукових доповідях, і у матеріалах наукових публікацій особливу увагу треба звернути на особистий внесок автора роботи. У випадку використання в дослідженнях ідей або

розробок, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці, необхідно відзначити цей факт з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розробки.

5.2. Методологія теоретичних та експериментальних досліджень

Методологія науки (гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання) – це система методологічних і методичних принципів і прийомів, операцій і форм побудови наукового знання.

Питання методології досить складне. Багато зарубіжних наукових шкіл не розмежовують методологію і методи дослідження. У вітчизняній науковій традиції методологію розглядають як учення про систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів, прийомів. Методику розуміють як сукупність прийомів дослідження, включаючи техніку і різноманітні операції з фактичним матеріалом.

Методологія – це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.

Методологія виконує такі функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динаміку процесів та явищ;
- передбачає особливий шлях, за допомогою якого може бути досягнута науково-дослідна мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних явищах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Метод (від грецького *methodos* – шлях до чого-небудь) – в найбільш загальному розумінні означає засіб досягнення мети, спосіб дослідження явища, який визначає планомірний підхід до їх наукового пізнання та встановлення істини.

Методика дослідження – це система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження.

Техніка дослідження – сукупність спеціальних прийомів щодо оптимізації і ефективного використання відповідних методів дослідження.

Процедура – послідовність усіх операцій, що складають загальну систему дій і способів організації соціально-економічного дослідження. Тобто це інтегроване поняття, яке стосується системи прийомів збору і обробки техніко-економічної інформації. На відміну від методології, методи і процедури дослідження – це система формалізованих правил формування, обробки і аналізу інформації.

Залежно від сфери використання методів прийнято розрізняти загальнонаукові та конкретно-наукові методи (рис.2.3).

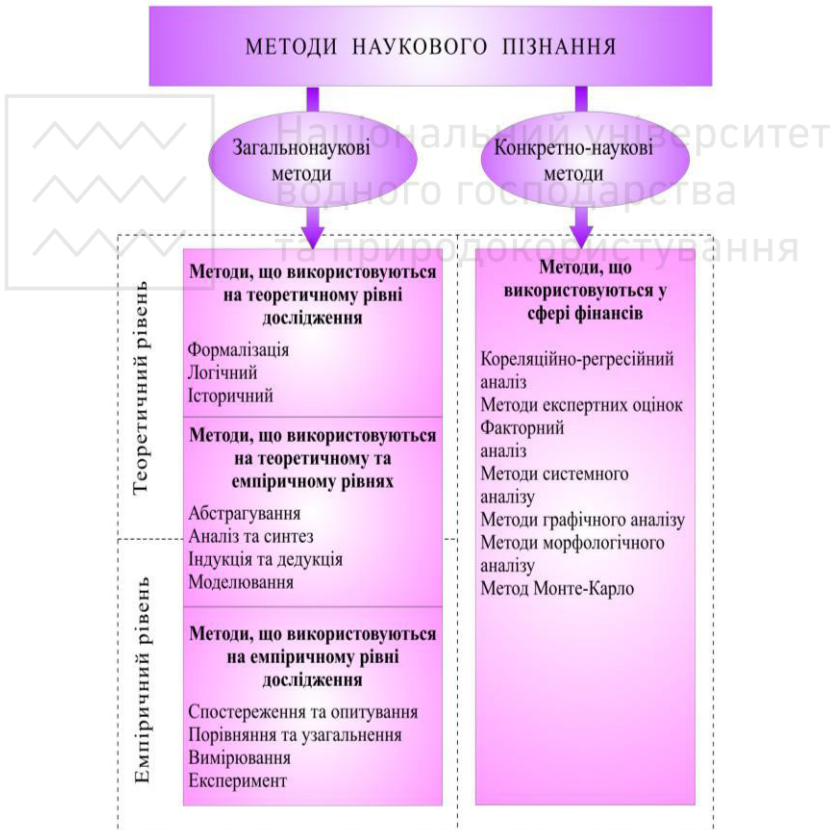

Рис 2.3. Класифікація методів наукового пізнання

1. Загальнонаукові – діалектичні методи, які є найзагальнішими, використовується в переважній більшості наук і базуються на загальнонаукових принципах дослідження.

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: емпіричному (коли здійснюється процес накопичення фактів) і теоретичному (на якому здійснюється узагальнення знань), *загальні методи пізнання умовно ділять на три групи:*

1) Методи теоретичного дослідження.

Формалізація – метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їх структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад, мовою математики.

За допомогою **логічного** методу дослідник на основі опрацювання, критичного аналізу і формулювання своїх пропозицій розвиває існуючі теоретичні уявлення або висуває нові теоретичні припущення.

Історичний метод надає можливість для всебічного дослідження явищ і подій у хронологічній послідовності, щоб відкрити їх внутрішні зв'язки та закономірності розвитку.

2) Методи, що застосовують на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень.

Абстрагування – це уявне відвернення від неістотних, другорядних ознак предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виділення декількох сторін, які цікавлять дослідника. Абстракція являє собою одну з таких сторін форм пізнання, коли відбувається перехід від почуттєвого сприймання до уявного образу.

Процес абстрагування проходить два етапи. Перший етап передбачає виділення важливого в явищах і встановлення незалежності або слабкої залежності досліджуваних явищ від певних факторів. Другий етап полягає у тому, що один об'єкт замінюється іншим, простішим, котрий виступає „моделлю” першого.

Аналіз – це метод пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини з метою його детального вивчення.

Синтез, навпаки, є наслідком з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле.

Аналіз та синтез взаємопов'язані, вони являють собою єдність протилежностей. Прямий або емпіричний, аналіз і синтез

використовуються на стадії поверхового ознайомлення з об'єктом. При цьому здійснюється виділення окремих частин об'єкта, виявлення його властивостей, проводяться найпростіші вимірювання, фіксація безпосередніх даних, що лежать на поверхні. Зворотний, або теоретичний, аналіз і синтез широко використовуються для вивчення сутності досліджуваного явища. Тут операції аналізу і синтезу базуються на деяких теоретичних міркуваннях, тобто припущеннях і причинно-наслідкових зв'язках різноманітних явищ.

Індукція являє собою умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому.

Дедуція – це такий умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини.

Моделювання – непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження. Суть моделювання полягає в заміщенні досліджуваного об'єкта іншим, спеціально для цього створеним.

Під моделлю розуміють уявну або матеріально реалізовану систему, котра, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замістити його так, що вона сама стає джерелом інформації про об'єкт пізнання.

3) Методи емпіричного дослідження.

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження.

Опитування дає змогу отримати як фактичну інформацію, так і оцінні дані, проводиться в усній або письмовій формі. При створенні анкети або плану інтерв'ю важливо сформулювати запитання так, щоб вони відповідали поставленій меті.

Різновидом вибіркового опитування є *тестування*. Тести складають так, щоб однозначно виявити ті чи інші властивості опитуваних.

Порівняння – це процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення подібності чи відмінності між

ними, а також знаходження загального, властивого двом або кільком об'єктам дослідження.

Узагальнення – логічний процес переходу від одиничного до загального, а також продукт розумової діяльності, форма відображення загальних ознак і якостей об'єктивних явищ.

Вимірювання – це процедура визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру.

Експеримент – апробація знання досліджуваних явищ в контрольованих або штучно створених умовах.

2. Конкретно-наукові методи – сукупність специфічних методів кожної конкретної науки, які є базою для вирішення дослідницької проблеми.

Кореляційно-регресійний аналіз – це процедура для вивчення співвідношення між незалежними змінними. Зв'язок між цими величинами виявляється у взаємній погодженості спостережуваних змін. Обчислюється коефіцієнт кореляції. Чим вищим є коефіцієнт кореляції між двома змінними, тим точніше можна прогнозувати значення однієї з них за значенням інших.

Методи експертних оцінок використовуються для отримання змінних емпіричних даних. Проводиться опитування спеціальною групою експертів (5–7 осіб) з метою визначення певних змінних величин, необхідних для оцінки досліджуваного питання.

Факторний аналіз дає можливість встановити багатомірні зв'язки змінних величин за кількома ознаками. На основі парних кореляцій, отриманих у результаті кореляційного аналізу, одержують набір нових, укрупнених ознак – факторів. У результаті послідовної процедури отримують фактори другого, третього та інших рівнів. Факторний аналіз дає змогу подати отримані результати в узагальненому вигляді.

Метод Монте-Карло (метод статистичного моделювання або статистичних іспитів) – це чисельний метод рішення складних задач. Цей метод ґрунтується на використанні випадкових чисел, що моделюють ймовірнісні процеси. Результати вирішення за цим методом дозволяють встановити емпіричні залежності досліджуваних процесів. Не викликає сумніву той факт, що вирішення задач за методом Монте-Карло може бути ефективним лише з використанням швидкодіючих ЕОМ.

Метод морфологічного аналізу ґрунтується на застосуванні комбінаторики, тобто на системному дослідженні всіх теоретично можливих варіантів, які впливають із закономірностей побудови (морфології) об'єкта, що аналізується.

Методи графічного аналізу передбачають наочне подання і відкладання числових величин та їх співвідношень за допомогою геометричних знаків, фігур, ліній та інших графічних засобів.

Методи системного аналізу (дослідження операцій, теорія масового обслуговування, теорія керування, теорія множини та ін.) широко використовуються останнім часом, що в значній мірі обумовлено розвитком ЕОМ, які забезпечують швидке рішення і аналіз складних математичних задач. Під системним аналізом розуміють сукупність прийомів і методів для вивчення складних об'єктів – систем, що є складною сукупністю елементів взаємодіючих між собою.

Взаємодія елементів системи характеризується прямими і зворотними зв'язками. Суть системного аналізу полягає в тому, щоб виявити ці зв'язки і встановити їх вплив на поведінку всієї системи в цілому. Найчастіше використовують цей підхід при вивченні динаміки системи, тобто розвиток цих систем у часі. Методи системного аналізу ефективно зарекомендували себе при плануванні та організації технології виробничих процесів підприємств.

Системний аналіз здебільшого впроваджують з метою *оптимізації процесів* керування системами, що полягає у виборі оптимального варіанта керування (тобто такого процесу, при якому досягається мінімальне або максимальне значення заданої (обраної) характеристики процесу, який має назву критерію оптимізації). Математично правильна постановка завдання оптимізації припускає наявність лише одного критерію. Найбільш часто вибирають якийсь один критерій, а для інших встановлюють граничні (гранично припустимі) значення. Іноді застосовують змішані критерії, що є функцією від тих параметрів, які були визначені на початку досліджень. У багатьох випадках критерії оптимізації називають цільовими функціями.

Первинним поняттям при формуванні наукових знань є наукова *ідея* – форма відображення у мисленні нового розуміння об'єктивної реальності. Наукові ідеї виступають і як передумови створення теорій, і як елементи, що об'єднують окремі теорії у певну галузь

знань. Ідея є основою творчого процесу, продуктом людської думки, формою відображення дійсності.

Матеріалізованим вираженням наукової ідеї є *гіпотеза*. Гіпотеза як структурний елемент процесу пізнання є спробою на основі узагальнення вже наявних знань вийти за його межі, тобто сформулювати нові наукові положення, достовірність яких потрібно довести. Процес пізнання включає в себе гіпотезу як вихідний момент пошуку істини, спрямований зібрати і згрупувати факти. У своєму розвитку вони проходять три стадії:

- накопичення фактичного матеріалу і висунення на його основі припущень;
- формулювання та обґрунтування гіпотези;
- перевірка отриманих результатів на практиці і на їх основі уточнення гіпотези.

Якщо отриманий практичний результат відповідає припущенням, то гіпотеза перетворюється на *наукову теорію*, тобто стає достовірним знанням. На практиці може формуватися декілька гіпотез з одного і того самого невідомого явища. Наявність різних гіпотез забезпечує наукове узагальнення.

Процедури, за допомогою яких встановлюється істинність будь-якого твердження, називають *доказами*. Доказами гіпотез у досліджуваних об'єктах можуть бути цитати, запозичені в інших авторів, оприлюднені аксіоматизовані знання, сформовані теорії.

У доказах застосовують два способи встановлення істини: безпосередній і опосередкований. При безпосередньому способі істина встановлюється в процесі практичних дій: спостереження, демонстрація, вимірювання, розрахунок, облік тощо. При опосередкованому способі доказ є логічною процедурою встановлення істинності будь-якого твердження за допомогою інших тверджень, істинність яких уже доведена.

Аргумент – це підстава, доказ, які використовуються для обґрунтування, підтвердження чогось.

Закон – філософська категорія, що відображає істотні, загальні, стійкі повторювані об'єктивні внутрішні зв'язки в природі, суспільстві і мисленні. Він фіксує спільність явищ, потребує логічного доведення і лише в такому разі визнається наукою.

Для доведення закону наука використовує *судження* – форму мислення, яка шляхом порівняння кількох понять дозволяє

стверджувати або заперечувати наявність в об'єктах дослідження певних властивостей, якостей. Його можна отримати при безпосередньому спостереженні будь-якого факту або опосередковано – за допомогою умовиводу.

Умовивід – це розумова операція, в процесі якої з певної кількості заданих суджень виводиться інше судження, яке певним чином пов'язане з вихідним.

Одним із результатів наукової діяльності є формування *теорії* – найбільш високої форми узагальнення і систематизації знань, що дає цілісне уявлення про закономірності та суттєві зв'язки дійсності. Під теорією розуміється вчення про узагальнений практичний досвід, тобто теорія будується на результатах, отриманих на емпіричному рівні досліджень. Ці результати впорядковуються, вписуються у струнку систему, об'єднану загальною ідеєю.

Науковий факт – знання про об'єкт чи явище, аргументованість якого доведена. Вони стають складовою наукових знань лише після їх систематизації та узагальнення за допомогою понять, абстракцій, визначень.

Поняття є відображенням найбільш суттєвих і властивих предмету чи явищу ознак. Вони можуть бути загальними, частковими, збірними, абстрактними, конкретними, абсолютними і відносними.

Зміст поняття – це сукупність об'єднаних у ньому ознак та властивостей. Розкриття змісту поняття називається визначенням. У процесі розвитку наукових знань визначення можуть уточнюватися, доповнюватися у змісті новими ознаками. Визначенням, як правило, завершується процес дослідження.

Найбільш узагальнені й фундаментальні поняття називаються *категоріями*. Це форми логічного мислення, в яких розкриваються внутрішні суттєві сторони і відносини досліджуваного предмета.

Аксіома – це положення, яке сприймається без доказів у зв'язку з їх очевидністю.

Постулат – це твердження, яке сприймається в межах певної наукової теорії як істина і виступає в ролі аксіоми. Основою великих теоретичних узагальнень є принципи.

Принцип – це головне вихідне положення будь-якої наукової теорії, вчення, науки чи світогляду, виступає як перше і найабстрактніше визначення ідеї, як початкова форма систематизації знань. Під принципом у науковій теорії розуміють

абстрактне визначення ідеї, що виникла в результаті суб'єктивного вимірювання і аналізу досвіду людей.

5.3. Використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі

Використання результатів наукових досліджень найбільш активно провадиться шляхом виконання курсових, дипломних та магістерських наукових робіт за фахом, а також активної участі у науково-дослідній роботі кафедр.

Реферування – один з важливих прийомів науково-дослідної роботи. Реферат статті, монографії, доповіді не є просто урізаним варіантом першоджерела. Він має особливості стилю викладу, свій характерний план і свою мову. Слово „реферат” утворене від латинського „*referre*”, що означає „передавати, доповідати”.

Реферування тексту зводиться до пошуку в літературі необхідної інформації, виписуванню принципово важливих положень, тез, тверджень, зафіксованих у першоджерелі.

Зрозуміло що, у залежності від того, ким і з якою метою впроваджується реферування, тип, стиль та характер рефератів розрізняється. Один і той самий текст може піддаватися реферативній обробці в різноманітних випадках і мати різний зміст.

У процесі підготовки рефератів наукових статей до спеціальних інформаційних журналів, а також авторефератів дисертацій необхідно обов'язково дотримуватися встановлених правил реферування. На відміну від цього, при індивідуальній роботі з текстом допускається велика свобода викладу.

Які ж основні принципи є звичайними правилами реферування наукових публікацій?

По-перше, *заголовок* реферату повинен відповідати точній назві того матеріалу, що реферується. Проте може бути і так, що ця назва недостатньо повно розкриває зміст роботи. Така „вільність” у виборі назви частіше зустрічається в деяких закордонних журнальних публікаціях. Тому рекомендується скласти нову назву, що розкриває досить повно тему першоджерела. Остаточний варіант назви реферату варто вибирати наприкінці роботи, тобто після ознайомлення зі змістом джерела.

По-друге, *текст реферату*. Перед тим, як приступити до реферування, варто старанно прочитати текст, виділити ключові положення і скласти план реферату. План включає наступні пункти:

мета, задача роботи, методи дослідження, дані про об'єкт та предмет дослідження, отримані результати і висновки.

Якщо робота носить не експериментальний, а теоретичний (або навчальний) характер, план може бути трохи відмінним від запропонованого вище. Обсяг реферату, як правило, складає 5-15 % обсягу першоджерела.

Мова викладу тексту в рефераті повинна бути лаконічною та точною, без зайвих фраз. Загальновідомі дані, історія розвитку питання про попередні роботи в рефераті, як правило, опускаються. Текст реферату звичайно починається безпосередньо з суті роботи.

По-третє, *термінологія*. У рефераті наукової публікації неприпустимим є спрощення її суті, тому що це веде до перекручування змісту або втрати важливої інформації. Виняток складають випадки, коли реферат спеціально готується для недостатньо підготовленої аудиторії. У рефераті, як правило, використовують ті ж самі терміни, що й у першоджерелі.

Слід враховувати, що в роботах іноземних авторів можуть зустрічатися наукові терміни, які мало вживають у вітчизняній літературі. У таких випадках цілком доречно їх замінити поняттями, категоріями, термінами, що відбивають адекватно їх сенс. Заміна маловідомих, незрозумілих термінів не лише виправдана, але й бажана.

Терміни і стійкі словосполучення, що зустрічаються в рефераті більш ніж три рази, можна замінити скороченнями або аббревіатурою, використовуючи початкові літери словосполучень. Аббревіатура наводиться в дужках відразу ж за терміном і далі в тексті уже вживається без дужок. Проте варто враховувати, що використання великої кількості аббревіатур може істотно утруднити розуміння тексту.

По-четверте, як провести подачу *ілюстративного матеріалу*. Включення до реферату схем, рисунків, графіків, таблиць, формул відбувається в тих випадках, коли вони відбивають суть роботи, або необхідні для наочної презентації висновків дослідження. Можливим є також такий варіант, коли основні результати роботи можуть бути зведені у підсумкову таблицю.

Однією зі складних форм реферату є **реферативний огляд**. Як впливає з самої назви, він створюється в результаті вивчення і

конспектування чисельних публікацій за певною, достатньо обширною темою дослідження.

Існує низка особливостей у написанні реферативного огляду. Звичайно він має вступ, де в стислій формі висвітлюється історія розвитку питання та його значення. Подаючи огляд, бажано не проводити критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Проте це не означає, що реферат є конгломератом уривчастих відомостей. Факти, ідеї, результати досліджень повинні викладатися в суворій логічній послідовності. На закінчення відзначається сучасний стан, розглядаються тенденції подальшого розвитку даного питання. Закінчується реферативний огляд списком використаної літератури.

Своєрідною реферативною переробкою тексту є його **анотація**. Вона є викладом змісту публікації, але у більш короткому обсязі, ніж сам реферат. Головна різниця полягає в тому, що реферат – знеособлений, і в ньому викладаються лише факти, основні положення роботи на мові першоджерела. У анотації ж завжди виражене ставлення автора до аналізованої роботи з виділенням цілей, задач, практичної та теоретичної її цінності тощо. Анотація, як правило, міститься на перших сторінках книги монографії, навчальних посібників і складається не самим автором роботи, а будь-ким з крупних фахівців у даній галузі.

Курсова робота обов'язково є складовою частиною процесу науково-методичної і професійної підготовки фахівця. Це досить складна форма самостійної, творчої роботи студента. Курсова робота є засобом перевірки не лише теоретичної і методичної підготовки майбутнього спеціаліста, але і його вміння працювати з літературою, спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід, вести науково-педагогічні дослідження під керівництвом викладача.

Курсові роботи розвивають наукове мислення студентів, їх вміння працювати зі спеціальною літературою, аналізувати та порівнювати різні погляди на певні питання викладання, вміння вести експеримент, чітко і логічно викладати свою думку, аргументувати свої позиції за допомогою конкретних фактів.

Курсові роботи підвищують теоретичну і методичну підготовку студентів як майбутніх вчителів, дають їм початкові вміння наукового дослідження з фаху. У такій роботі студент повинен творчо викласти певну наукову проблему із загальних або окремих питань навчального курсу.

Тематику курсових робіт затверджує завідувач кафедри за поданням викладача, який веде лекційний курс. Для опрацювання певної теми призначається керівник – викладач кафедри. Як виняток, окремі теми можуть запропонувати самі студенти, але такі теми по винні погоджуватися з завідувачем кафедри.

Кожну тему виконує, як правило, один студент. Але над організацією конкретного експерименту з певного виду науково-методичної роботи може працювати невелика група (3-5) студентів.

Виходячи із вимог програми з методики викладання того чи іншого навчального курсу, курсова робота повинна носити творчий характер і певну наукову цінність, а також конкретне значення для розвитку освітянських та наукових проблем. Бажано, щоб висновки, які випливають із курсової роботи, були цінними для практики викладання певного предмету. Курсова робота не може бути переказом написаного в літературі або описом простого спостереження. Якість курсової роботи повинна бути такою, щоб після захисту цієї роботи, усі бажаючі мали змогу використати її результати, як певний методичний посібник.

Виконання **дипломних робіт** є заключним етапом навчання студентів у ВНЗ. Мета дипломної роботи полягає у систематизації, закріпленні, розширенні теоретичних і практичних знань зі спеціальності, застосування цих знань при рішенні конкретних наукових, технічних, економічних і виробничих завдань, а також завдань культурного будівництва; розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження та експериментування; з'ясування питання щодо підготовленості студентів до самостійної роботи в умовах сучасного виробництва.

Перевага підготовки та захисту дипломних робіт полягає передусім у тому, що їх підготовка і захист органічно входять до змісту навчання майбутнього фахівця забезпечують поглиблення та розширення теоретичних знань, практичних умінь, удосконалення навичок самостійної роботи студентів, творчої діяльності і наукових досліджень, вбирають вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду, літературне оформлення результатів виконаної роботи.

До дипломних робіт пред'являється низка вимог, найважливішими з яких є наступні:

- актуальність тематики, відповідність її сучасному стану і

перспективам розвитку певної галузі науки, практичним задачам і загальним цілям виконання дипломних робіт у ВНЗ;

- вивчення і критичний аналіз монографічної і періодичної літератури з теми дипломної роботи;
- вивчення і характеристика історії проблеми, яка підлягає дослідженню, та її практичного стану, а також передового педагогічного й особистого досвіду автора;
- чітка характеристика предмету, цілей і методів дослідження, опису і аналізу проведених автором експериментів;
- узагальнення результатів, обґрунтування висновків і практичних рекомендацій.

Слід зауважити, що студент не може обмежуватися реферуванням літературних джерел або простим описом тієї чи іншої проблеми, він відтворює творчу роботу на основі глибокого вивчення теорії та історії питання практики, передового та особистого досвіду, виходячи з результатів проведених їм спостережень, педагогічних, лабораторних або виробничих експериментів.

Рекомендована література: [7; 11; 12; 13; 18]

Питання для самоконтролю

1. Яким чином можна обґрунтувати актуальність та доцільність наукового дослідження?
2. Як сформулювати мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження?
3. Чим відрізняється наукова новизна від практичної цінності одержаних результатів?
4. У чому полягає суть теоретичних методів наукових досліджень?
5. Які методи теоретичних наукових досліджень є особливо актуальними в даний час?
6. Які відмінності експериментальних методів?
7. Які особливості реферування наукових публікацій?
8. Чим відрізняється анотування наукових публікацій?
9. Які особливості написання курсової роботи як складової процесу науково-методичної і професійної підготовки фахівців.
10. Які вимоги до виконання дипломних робіт?

Тема 6. Наукова бібліотека університету та користування її фондами

1. Концептуальні основи користування бібліотечними фондами.
2. Структура та організація роботи бібліотеки.
3. Порядок користування фондами.

6.1. Концептуальні основи користування бібліотечними фондами

Бібліотечна система України функціонує на основі скооперованого комплектування фондів та обробки документів, довідково-пошукового апарату, взаємовикористання бібліотечних ресурсів, а також організації науково-дослідної, науково-бібліографічної та науково-методичної роботи.

Основними поняттями у цій сфері є:

- бібліотека – інформаційний, культурний, освітній заклад, що має упорядкований фонд документів і надає їх у тимчасове користування фізичним та юридичним особам;

- бібліотечні ресурси – упорядковані фонди документів на різних носіях інформації, довідково-пошуковий апарат, матеріально-технічні засоби опрацювання, зберігання і передачі інформації;

- бібліотечна справа – галузь інформаційної, культурної, освітньої діяльності суспільства, що включає створення і розвиток мережі бібліотек, формування та обробку бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотек, підготовку бібліотечних кадрів, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотек;

- бібліотечний фонд – упорядковане зібрання документів, що зберігається в бібліотеці;

- міжбібліотечний абонемент – форма бібліотечного обслуговування, заснована на взаємному використанні бібліотечних фондів і довідково-пошукового апарату бібліотек.

Бібліотечна система України функціонує на основі скооперованого комплектування фондів та обробки документів, довідково-пошукового апарату, взаємовикористання бібліотечних ресурсів, а також організації науково-дослідної, науково-бібліографічної та науково-методичної роботи.

За значенням бібліотеки поділяються на: всеукраїнські загальнодержавного значення, республіканські, обласні, міські, районні, селищні, сільські.

За змістом бібліотечних фондів бібліотеки є: універсальні, галузеві, міжгалузеві.

За призначенням бібліотеки поділяються на: публічні (загальнодоступні), спеціальні (академії наук, науково-дослідних інститутів, навчальних закладів, підприємств, установ, організацій), спеціалізовані (для дітей, юнацтва, осіб з фізичними вадами). Публічні, спеціальні та спеціалізовані бібліотеки можуть об'єднуватися у централізовані бібліотечні системи.

6.2. Структура та організація роботи бібліотеки

До основних організаційних підрозділів наукових бібліотек належать:

- адміністрацію бібліотеки;
- відділ комплектування та книгозбереження літератури;
- відділ наукового опрацювання документів та організації каталогів;
- інформаційно-бібліографічний відділ;
- відділ обслуговування (читальні зали, абонементи).

Функції адміністрації бібліотеки:

- підтримує зв'язки з керівництвом університету, ректоратом і господарськими службами університету;
- здійснює адміністративне керівництво всіма структурними підрозділами бібліотеки;
- здійснює зв'язки з Міністерством освіти і науки України, Міністерством культури і мистецтв України, бібліотеками вищих навчальних закладів України, бібліотеками інших міністерств і відомств;
- здійснює контроль за науковою, інформаційною, методичною та іншою роботою бібліотеки;
- веде необхідну виробничу документацію і технологічні інструкції;
- аналізує і узагальнює звіти про роботу структурних підрозділів;
- займається підбором і розстановкою кадрів.

Відділ комплектування та книгозбереження літератури:

- здійснює комплектування літератури відповідно до навчальних планів;
- формує замовлення кафедр у списки літератури для закупівлі;

- веде книгу сумарного обліку, інвентарні книги;
- розподіляє літературу по підрозділах бібліотеки;
- здійснює організацію, раціональне розміщення та облік бібліотечних фондів, їх зберігання та реставрацію;
- вилучає з бібліотечних фондів документи згідно діючих законодавчих актів;
- організовує передплату періодичних видань та їх реєстрацію.

Функції відділу наукового опрацювання документів та організації каталогів:

- організація наукової та технічної обробки документів за допомогою програмної системи "УФД /Бібліотека", систематизує їх за таблицями УДК та ББК;
- створення і ведення системи бібліотечних каталогів, картотек та баз даних на традиційних і електронних носіях інформації;
- постійного наповнення та редагування: алфавітного службового каталогу, алфавітного читацького каталогу та систематичного каталогу;
- проведення практичних занять з основ інформаційної культури, бібліотекознавства та бібліографії.

Інформаційно-бібліографічний відділ:

- обслуговує студентів, викладачів та співробітників в читальних залах;
- організовує, доповнює і редагує картотеку журнальних статей, картотеку рефератів, тематичні і допоміжні картотеки як на традиційних, так і на електронних носіях;
- здійснює довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування всіх категорій користувачів;
- виконує всі види бібліографічних довідок (тематичні, адресно-бібліографічні, уточнювальні та фактографічні);
- організовує для студентів заняття з основ інформаційної культури, бібліотекознавства та бібліографії;
- створює електронні бази даних на допомогу науковій та навчально-виховній роботі університету;
- організовує у відділі тематичні книжкові виставки, відкриті перегляди, огляди довідкових і бібліографічних видань, тощо.

Відділ обслуговування у свою чергу включає:

Абонементи:

– навчальної літератури для студентів молодших курсів. На абонементі навчальної літератури для студентів молодших курсів студенти 1-2 курсів, які навчаються на стаціонарному відділенні, а також студенти 1-3 курсів заочної форми навчання отримують читацький квиток і комплект підручників.

– студентів старших курсів та професорсько-викладацького складу обслуговує викладачів та співробітників вузу, студентів 3-6 курсів, які навчаються на стаціонарному відділенні, а також студентів 4-6 курсів заочної форми навчання, та студентів ІДП ПО.

– методичної літератури, де знаходяться методичні вказівки та конспекти лекцій професорсько-викладацького складу для студентів 1-6 курсів всіх форм навчання.

– художньої літератури, де зібрані книги з сучасної і класичної художньої літератури, мистецтва і спорту.

– Інституту доузівської підготовки та післядипломної освіти.

– міжбібліотечний абонемент.

Читальні зали (основний, періодичних видань, читальний зал гуртожитку № 1) обслуговують студентів, викладачів та співробітників, містять підсобні фонди по профілю університету, працюють з каталогами й допоміжними картотеками, проводять інформаційне обслуговування користувачів, проводяться тематичні виставки та виставки нових надходжень.

6.3. Порядок користування фондами

Типові правила користування бібліотеками в Україні розроблено відповідно до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" і поширюються на бібліотеки України незалежно від їхнього відомчого підпорядкування. На їх підставі кожна бібліотека розробляє власні правила користування відповідно до її статусу, цільового призначення, складу користувачів, спеціалізації бібліотечних фондів.

Порядок користування фондами бібліотек:

- обслуговування користувачів бібліотеки здійснюється тільки при наявності читацького та студентського квитків або службового посвідчення з дійсним терміном використання;

- передавати читацький квиток іншим особам заборонено;

- втрата читацького квитка не знімає відповідальності за всі документи, що під нього взято;

- при втраті читацького квитка читач може отримати дублікат впродовж двох тижнів після заяви про втрату;

- навчальна література видається на абонементі на семестр або на навчальний рік в кількості, що відповідає навчальним планам і програмам;

- за кожний одержаний екземпляр документа користувач розписується в книжковому чи читацькому формулярі;

- бібліотекар має право подовжити термін користування літературою на прохання користувача, якщо на неї нема попиту з боку інших користувачів;

- рідкісні та цінні видання, альбоми, атласи, енциклопедії, інші довідкові видання, а також поодинокі примірники, книжки підвищеного попиту, неопубліковані матеріали, видання на електронних носіях та матеріали, що надійшли по МБА, видаються лише в читальних залах;

- при відсутності в бібліотеці необхідних видань їх можна отримати з фондів інших бібліотек по міжбібліотечному абонементу (МБА);

- вносити з приміщення читального залу видання без дозволу бібліотекаря забороняється.

Користувач зобов'язаний:

- дотримуватись правил користування бібліотекою. За порушення правил він може бути позбавлений права користуватись всіма пунктами видачі літератури на термін, що визначається адміністрацією бібліотеки;

- дбайливо ставитись до документів, одержаних із фондів бібліотеки: повертати їх у встановлені терміни; не робити на них ніяких поміток, не виривати і не загинати сторінки; не виймати картки з каталогів та картотек;

- не порушувати розстановку фондів з відкритим доступом. Дотримуватись правил використання не паперових носіїв інформації;

- дбайливо ставитись до бібліотечного обладнання, меблів, приміщень, додержуватись тиші в читальних залах та інших приміщеннях бібліотеки, не користуватись мобільними телефонами, не вживати їжі та напоїв;

- не вносити із приміщення бібліотеки документи з бібліотечного фонду, якщо вони не зафіксовані в одному з облікових документів;

- при отриманні документів ретельно перевірити їх кількість та наявність пошкоджень і, в разі виявлення дефектів, попередити про

це бібліотекаря, який зобов'язаний зробити на документах відповідні службові позначки;

- відповідальність за зіпсовані документи несе читач, який користувався ними останнім;

- на час літніх канікул студенти повинні повернути до бібліотеки всі зафіксовані за ними в читацькому формулярі документи;

- на початку кожного навчального року працівники університету повинні перересструвати всі отримані ними документи;

- студенти у разі закінчення навчання в університеті, а працівники університету у разі звільнення, повинні повністю розрахуватись з бібліотекою, підписати обхідний лист про відсутність заборгованості на всіх пунктах видачі бібліотеки;

- користувачі, що завдали бібліотечному фонду збитків, несуть матеріальну, адміністративну відповідальність;

- у разі втрати документів або завдання їм непоправної шкоди, користувачі повинні замінити їх відповідно такими ж або визнаними бібліотекою рівноцінними, або відшкодувати їх ринкову вартість;

- за затримання документів більш встановленого бібліотекою терміну користувач сплачує пеню.

Рекомендована література: [2; 11; 15; 16; 19]

Питання для самоконтролю

1. Які організаційні підрозділи бібліотеки виділяють в НУВГП?
2. Які функції здійснює адміністрація бібліотеки?
3. Які обов'язки закріплені за відділом комплектування та книгозбереження літератури?
4. Які функції здійснює відділ наукового опрацювання документів та організації каталогів?
5. Які обов'язки закріплені за інформаційно-бібліографічним відділом?
6. Які підрозділи в свою чергу включає відділ обслуговування?
7. Кого обслуговує абонемент навчальної літератури для студентів молодших курсів?
8. Кого обслуговує абонемент для студентів старших курсів та професорсько-викладацького складу?
9. Які правила користування бібліотечними фондами НУВГП?
10. Яка відповідальність за порушення правил користування бібліотекою?

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне завдання до теми 1.

Вища освіта в Україні

Рольова гра „Характеристика та структура вищої освіти в Україні та інших країнах”

Ситуація: зустріч кількох представників із різних країн.

Мета гри: закріплення знань студентів щодо суті та структури вищої освіти, сучасних тенденцій її розвитку.

Ролі (учасники): студенти першого і старших курсів, магістри, аспіранти.

Завдання: всім учасникам – підготувати коротку інформацію про структуру вищої освіти у відповідній країні, при цьому необхідно зупинитись на таких основних питаннях:

- особливості отримання освітньо кваліфікаційних рівнів;
- повноваження центрального органу виконавчої влади у галузі освіти і науки;
- форми навчання у ВНЗ;
- типи навчальних закладів та рівні акредитації;
- організація навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Практичне завдання до теми 2.

Організація навчального процесу в університеті

Рольова гра „День відкритих дверей в Національному університеті водного господарства та природокористування”

Ситуація: зустріч абітурієнтів із представниками ВНЗ та студентами.

Мета гри: закріплення знань студентів про організацію навчального процесу в Національному університеті водного господарства та природокористування.

Ролі (учасники): абітурієнти та їх батьки і рідні, декан факультету, завідувачі кафедр і лабораторій, студенти першого і старших курсів, магістри, аспіранти, представник приймальної комісії.

Завдання: декану факультету економіки та підприємництва – розподілити ролі та відповідно до них функції й обов'язки, підбити підсумки; абітурієнтам – підготувати чіткі запитання до кожного з представників університету та факультету; студентам – підготувати коротку інформацію про власний досвід навчання в університеті.

Під час дискусії необхідно розглянути наступні питання:

- перспективні напрями наукової діяльності в НУВГП;
- навчальні напрями, за якими відбувається підготовка фахівців на факультеті;
- умови навчання на бакалавра, спеціаліста і магістра;
- впровадження Європейської кредитно-трансферної системи в університеті;
- особливості формування індивідуального навчального плану;
- аудиторна, індивідуальна та самостійна робота студентів;
- наукова робота студентів;
- навчальні та виробничі практики студентів;
- можливість здобувати другу вищу освіту.

Практичне завдання до теми 3.

Соціально-культурна інфраструктура університету

Рольова гра „Формування соціально-культурної інфраструктури та саморегулювання в університеті”

Ситуація: зустріч студентів із представниками органів студентського самоврядування, естетичного виховання та соціальних служб університету.

Мета гри: закріплення знань про соціально-культурної інфраструктури та організацію саморегулювання у Національному університеті водного господарства та природокористування.

Ролі (учасники): студенти, голова студентського парламенту, профкому, староста студентського гуртожитку, представники центру соціальних служб студентської молоді та центру естетичного виховання молоді.

Завдання: студентам – підготувати запитання до кожного з представників соціально-культурної інфраструктури та органів студентського саморегулювання; представникам – підготувати коротку інформацію про повноваження відповідного органу, його завдання та порядок формування.

Під час дискусії необхідно розглянути наступні питання:

- завдання та функції центру соціальних служб студентської молоді НУВГП;
- обов'язки закріплені за психологічною службою;
- проблеми, які є об'єктом дослідження лабораторії соціологічних досліджень;
- завдання, форми і методи виховної роботи використовуються центром естетичного виховання молоді;
- завдання Студентської ради при ректораті НУВГП;
- структура Студентської ради при ректораті НУВГП;
- документи, що регламентують діяльність Студентської ради;
- права та обов'язки профспілкового комітету;
- структура профспілкового комітету студентів;
- документи, що регламентують діяльність профспілкового комітету.

Практичне завдання до теми 4.

Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”

Рольова гра „Концепція розвитку фінансово-економічної освіти в Україні”

Ситуація: зустріч студентів із магістрантами, випускниками ВНЗ та фахівцями з фінансів.

Мета гри: закріплення знань студентів про зміст підготовки, обов'язки та вимоги до фахівця із фінансів.

Ролі (учасники): студенти, магістранти, випускники та фахівці з фінансів.

Завдання: студентам – підготувати запитання до запрошених; магістрантам – підготувати коротку інформацію про особливості отримання вищої освіти за напрямом „Фінанси і кредит”; запрошеним – підготувати інформацію про обов'язки та вимоги до фахівця із фінансів.

Під час дискусії необхідно розглянути наступні питання:

- особливості та завдання фінансово-економічної освіти;
- принципи, за якими здійснюється підготовка фахівців фінансово-економічного спрямування;
- напрями покращення організації фінансово-економічної освіти;
- основні навички та вміння, необхідні фахівцю із фінансів;
- особисті якості фахівця з фінансів;

- виробничі функції фахівця з фінансів;
- типові завдання, які повинен вирішувати фахівець з фінансів;
- ключові проблеми обраної професії та спеціальності й системи навчання у ВНЗ;
- зміст та структура загальнообов'язкових дисциплін, які вивчають фахівці за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”;
- зміст та структура фахових дисциплін, які вивчають фахівці за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”.

Практичне завдання до теми 5.

Фундаменталізація та індивідуалізація навчання

Рольова гра „Наукові дослідження у фінансово-економічній сфері”

Ситуація: зустріч студентів із аспірантами та науковцями, які працюють у навчальних закладах і дослідних установах України.

Мета гри: закріплення знань студентів про наукові дослідження та їх використання у навчальному процесі. Проілюструвати практичне застосування наукових досліджень у фінансово-економічній сфері.

Ролі (учасники): студенти, аспіранти та науковці.

Завдання: студентам – підготувати чіткі запитання; аспірантам та науковцям – підготувати інформацію про особливості проведення наукових досліджень у фінансово-економічній сфері.

Під час дискусії необхідно розглянути наступні питання:

- суть та особливості наукових досліджень у фінансово-економічній сфері;
- актуальність наукових досліджень у фінансово-економічній сфері;
- формулювання мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження;
- наукова новизна та практична цінність одержаних результатів;
- теоретичних методів наукових досліджень у фінансово-економічній сфері;
- проблеми використання експериментальних методів наукових досліджень у фінансово-економічній сфері;
- особливості використання наукових досліджень в навчальному процесі.

Практичне завдання до теми 6.

Наукова бібліотека університету та користування її фондами

Рольова гра „День відкритих дверей в бібліотеці”

Ситуація: зустріч студентів із представниками бібліотеки.

Мета гри: закріплення знань студентів про концептуальні основи користування бібліотечними фондами.

Ролі (учасники): студенти та представники різних відділів бібліотеки.

Завдання: студентам – підготувати запитання до кожного з представників бібліотеки; запрошеним – підготувати коротку інформацію про діяльність відповідного відділу.

Під час дискусії необхідно розглянути наступні питання:

- організаційні підрозділи бібліотеки НУВГП;
- функції адміністрації бібліотеки;
- обов'язки, закріплені за відділом комплектування та книгозбереження літератури;
- функції відділу наукового опрацювання документів та організації каталогів;
- обов'язки закріплені за інформаційно-бібліографічним відділом;
- підрозділи, що входять до відділу обслуговування;
- правила користування бібліотечними фондами;
- відповідальність за порушення правил користування бібліотекою.

4. РЕКОМЕНДАЦІ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для студентів денної форми навчання самостійна робота включає підготовку до аудиторних занять та до контрольних заходів. Студенти заочної форми навчання самостійно опрацьовують всі рекомендовані теми (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Рекомендовані завдання на самостійну роботу

№	Тема самостійної роботи	Короткий зміст	Рекомендована література
1	Вища освіта в Україні	Становлення вищої освіти в Україні. Застосування вимог Болонської декларації в університетській освіті. Концептуальні засади Європейської кредитно-трансфертної системи.	4; 5; 10; 14; 16; 17
2	Організація навчального процесу в університеті	Характеристика та особливості освіти в НУВГП. Організація навчального процесу в університеті. Порядок оцінювання знань студентів.	2; 4; 5; 6; 14; 16; 17, 23
3	Соціально-культурна інфраструктура університету	Засади студентського самоврядування в університеті. Центр соціальних служб студентської молоді. Центр естетичного виховання молоді університету.	1; 2; 4; 5; 8; 10; 23
4	Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”	Концепція фінансово-економічної освіти в Україні. Зміст підготовки фахівців напрямку „Фінанси і кредит”. Загальна характеристика фахівця.	1; 3; 10; 16; 20; 24; 29; 30
5	Фундаменталізація та індивідуалізація навчання	Формулювання теми, мети і завдань наукового дослідження. Методологія теоретичних та експериментальних досліджень. Використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі.	7; 11; 12; 13; 18
6	Наукова бібліотека університету та користування її фондами	Концептуальні основи користування бібліотечними фондами. Структура та організація роботи бібліотеки. Порядок користування фондами.	2; 11; 15; 16; 19

Індивідуальна робота студентами денної форми навчання виконується у вигляді окремих завдань, які враховуються при поточному оцінюванні знань, а заочної форми – у вигляді контрольної роботи.

Завдання для індивідуальної роботи до теми 1.

Вища освіта в Україні

Користуючись інформацією про черговість підписання країнами Болонської декларації, побудуйте просторову діаграму освітнього простору Європейського союзу. Для цього, за допомогою графічних чи картографічних програм, кольорових маркерів, позначте країни у залежності від часу приєднання. Зробіть відповідні висновки.

Завдання для індивідуальної роботи до теми 2.

Організація навчального процесу в університеті

Виділіть основні переваги та недоліки впровадження ЄКТС в Україні:

- для студентів;
- для працівників освіти;
- для роботодавців.

Результати згрупуйте у запропоновану таблицю

Таблиця 3.1

Переваги та недоліки впровадження ЄКТС в Україні

	Переваги	Недоліки
Для студентів		
Для працівників освіти		
Для роботодавців		

Спираючись на отримані дані, запропонуйте власні шляхи подолання недоліків впровадження ЄКТС.

Завдання для індивідуальної роботи до теми 3.

Соціально-культурна інфраструктура університету

Напишіть коротке есе, у якому обґрунтуйте, яким чином соціально-культурна інфраструктура університету допоможе сформувати навички, вміння та особисті якості фахівця з фінансів.

Виділіть недоліки у функціонуванні соціально-культурної інфраструктури Національного університету водного господарства та природокористування, а також запропонуйте шляхи її покращення.

Завдання для індивідуальної роботи до теми 4.

Вступ до спеціальності „Фінанси і кредит”

Виділіть основні навички, вміння та особисті якості фахівця з фінансів. Оцініть власну відповідність даним вимогам. Використовуючи отриману інформацію, складіть декілька резюме на різні посади.

Завдання для індивідуальної роботи до теми 5.

Фундаменталізація та індивідуалізація навчання

1. Як науковий керівник ви отримали від студента курсову роботу. Знайдіть та виправте помилки у її оформленні. Зверніть увагу на:

- оформлення титульної сторінки;
- правильність рубрикації тексту;
- особливості подання ілюстрацій, таблиць та формул;
- правила цитування та посилання на використані джерела;
- оформлення списку використаних джерел.

Уривки із тексту роботи додаються окремо.

2. На основі наукових робіт інших авторів виділіть характерні риси мовностилістичного оформлення наукових робіт. Спираючись на отримані знання оформіть індивідуальне завдання згідно цих вимог.

Завдання для індивідуальної роботи до теми 6.

Наукова бібліотека університету та користування її фондами

Доповніть перелік фахових періодичних видань із зазначенням характеристики, електронних адрес, наявності архівів, можливості електронного пошуку тощо. Результати зведіть у таблицю.

Фахові видання за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”

№ з/п	Назва видання	Коротка характеристика	Електронна адреса
1	Вісник НБУ	Журнал, випуск здійснюється щомісяця, має електронний архів (*.doc, *.pdf), можливість електронного пошуку відсутня містить статті наукового характеру та аналітичні дані Національного банку	www.bank.gov.ua

На основі запропонованого матеріалу, виділіть перелік фахових видань з фінансів та електронних періодичних видань, які наводили б приклади ефективної взаємодії суб'єктів господарювання у сфері фінансів. Проаналізуєте наведені приклади з точки зору майбутнього фахівця з фінансів: визначте вагомість піднятих проблем формування ринку фінансів; виділіть ситуації, які певною мірою залежать від рівня підготовки фахівця; класифікуйте поставлені фінансові питання для різних рівнів економіки, різних суб'єктів господарювання, фінансових установ.

Визначте власний підхід щодо розв'язання поставлених проблем та наведеного досвіду, встановіть ступінь залежності ефективності їх вирішення від набутих під час навчання знань та умінь.

5. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Зміст контрольної роботи передбачає більш глибоке ознайомлення студентів із вибраними питаннями. Відповідно до навчального плану студент виконує одну контрольну роботу, яка складається з трьох теоретичних питань, котрі дозволяють продемонструвати повноту засвоєння студентом-заочником теоретичного матеріалу з дисципліни, яка вивчається.

Контрольна робота виконується студентом за відповідним варіантом, який визначається за останніми двома цифрами індивідуального плану. Вибір варіанта здійснюється за наступною схемою (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Таблиця для вибору теоретичних питань

Передостан- ня цифра індивідуаль ного плану	Остання цифра індивідуального плану									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0 або 5	1, 23, 36	6, 28, 41	15, 33, 50	17, 24, 39	7, 34, 39	19, 26, 49	11, 33, 46	21, 27, 44	12, 29, 38	2, 31, 44
1 або 6	2, 24, 37	7, 29, 42	16, 32, 49	16, 25, 38	6, 35, 40	18, 25, 50	12, 34, 47	22, 26, 43	11, 30, 37	1, 30, 45
2 або 7	3, 25, 38	8, 30, 43	17, 31, 48	15, 26, 37	5, 34, 41	17, 24, 36	13, 35, 48	20, 25, 42	10, 31, 36	22, 29, 46
3 або 8	4, 26, 39	9, 31, 44	18, 30, 47	14, 27, 36	4, 33, 42	16, 23, 37	14, 34, 49	19, 24, 41	9, 32, 37	21, 28, 47
4 або 9	5, 27, 40	10, 32, 45	19, 29, 46	13, 28, 35	3, 32, 43	15, 30, 38	20, 28, 45	18, 23, 40	8, 33, 38	20, 27, 48

Перелік запитань до написання контрольної роботи

1. Становлення системи вищої освіти в Україні.
2. Організація навчально-виховного процесу у ВНЗ України.
3. Структура вищої освіти в Україні.
4. Документи про вищу освіту в Україні.
5. Стандарти вищої освіти.
6. Вища атестаційна комісія в системі вищої освіти України.
7. Міністерство освіти і науки України в системі вищої освіти.
8. Мета, завдання та правовий статус вищих навчальних закладів.
9. Типи навчальних закладів та рівні акредитації.
10. Створення, реорганізація та ліквідація вищого навчального закладу.
11. Ліцензування освітньої діяльності, акредитація напрямів, спеціальностей та вищих навчальних закладів.
12. Структурні підрозділи вищого навчального закладу.
13. Керівник вищого навчального закладу: повноваження та відповідальність.
14. Порядок створення та функціонування вчених рад.
15. Педагогічні і науково-педагогічні працівники в системі вищої освіти України.
16. Права та обов'язки осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах.
17. Наукова і науково-технічна діяльність у вищих навчальних.
18. Фінансово-економічні відносини в системі вищої освіти.
19. Підготовка наукових і науково-педагогічних працівників вищої освіти в Україні.
20. Міжнародне співробітництво в галузі вищої освіти.
21. Індивідуальна робота студента та види індивідуальних занять у вищому навчальному закладі.
22. Самостійна робота студента у вищому навчальному закладі.
23. Мета, завдання та ключові документи ЄКТС.
24. Методи та технології навчання в ЄКТС.
25. Хронологія подій та основні документи Болонського процесу.
26. Проблеми реалізації ЄКТС в Україні.
27. Бібліотечна система України.
28. Правила користування бібліотекою вищого навчального закладу.

29. Організація наукової діяльності в Україні.
30. Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності.
31. Класифікація наук.
32. Поняття, види та принципи наукового дослідження.
33. Методологія наукового дослідження.
34. Системні методи у наукових дослідженнях.
35. Спостереження і експеримент у наукових дослідженнях.
36. Теоретичні методи наукового дослідження.
37. Вибір теми визначення мети та завдань наукового дослідження.
38. Проблема, предмет та об'єкт дослідження.
39. Програма соціально-економічного дослідження та його специфіка
40. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.
41. Вивчення літературних джерел. Методи добору фактичних матеріалів і складання огляду літератури.
42. Мова і стиль наукової роботи.
43. Оформлення матеріалів дослідження.
44. Реферування тексту.
45. Рецензування наукових робіт.
46. Основні вимоги до курсових робіт.
47. Загальні вказівки до виконання дипломних робіт.
48. Ефективність наукових досліджень.
49. Охорона та використання результатів інтелектуальної діяльності.
50. Право вільного використання наукових творів.

При виконанні контрольної роботи обов'язково пишеться зміст, де вказуються питання зі збереженням нумерації.

При підготовці відповідей на питання студент повинен використовувати діючу нормативну і законодавчу базу та враховувати сучасні напрацювання у підготовці фахівця з фінансів.

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 18 сторінок учнівського зошита. Титульна сторінка оформлюється за зразком наведеним у додатку А. Сторінки слід пронумерувати і залишити поля для зауважень. Робота повинна бути написана розбірливо, без виправлень і оформлена охайно. В кінці роботи слід навести перелік використаної літератури.

6. ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Згідно з навчальним планом дисципліни „Університетська освіта” передбачена форма підсумкового контролю – залік. Оцінювання знань здійснюється за 100-бальною шкалою наступним чином:

- результати поточного контролю оцінюються за шкалою від 0 до 100 балів, які за згодою студента можуть бути зараховані як остаточний результат;

- студент має право скласти підсумковий контроль у вигляді заліку, де може додатково отримати від 0 до 40 балів. У такому випадку до набраних під час заліку балів додається 60 балів поточного контролю.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (20 тестів, одна правильна відповідь з трьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з практичних занять – з допомогою перевірка виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Модуль 1: Поточне тестування і СРС						Сума
Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			100
40			60			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
15	15	10	20	20	20	

Шкала оцінювання в КМСОНП та ЄКТС

90-100 балів – „зараховано” (A);

82-89 балів – „зараховано” (B);

74-81 балів – „зараховано” (C);

64-73 балів – „зараховано” (D);

60-63 балів – „зараховано” (E);

35-59 балів – „не зараховано” з можливістю повторного складання (FX);

1-34 балів – „не зараховано” з обов'язковим повторним курсом (F).

7. ПИТАННЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1

1. Освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста.
2. Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра.
3. Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста.
4. Освітньо-кваліфікаційний рівень магістра.
5. Повноваження центрального органу виконавчої влади у галузі освіти і науки.
6. Типи вищих навчальних закладів в Україні.
7. Форми навчання у ВНЗ.
8. Порядок присвоєння наукових ступенів в Україні.
9. Причини створення Єдиного європейського простору освіти.
10. Хронологія подій, що передували підписанню Болонської декларації.
11. Друга та третя конференція міністрів освіти європейських країн.
12. Прийняття декларації європейських міністрів освіти у Болоньї.
13. Суть та значення Саламанської конференції.
14. Приєднання України до Болонської декларації.
15. Цілі Болонського процесу.
16. Основні положення Болонського процесу.
17. Нормативне регулювання впровадження ЄКТС у ВНЗ.
18. Пріоритети навчання впродовж життя.
19. Реалізація принципів неперервної освіти та ЄКТС.
20. Європейська кредитно-трансферна система вищої освіти.
21. Ключові документи ЄКТС.
22. Завдання кредитно-трансферної системи.
23. Перенесення (трансфер) та накопиченню кредитів ЄКТС.
24. Перспективні напрями наукової діяльності в НУВГП.
25. Вимоги до формування індивідуального навчального плану.
26. Обов'язки куратора в умовах переходу до ЄКТС.
27. Нормативний та граничний термін навчання.
28. Навчальні кредити: поняття, призначення зміст.
29. Структура навчальної діяльності студента.

30. Оцінювання дисциплін, які вивчаються впродовж двох і більше семестрів.
31. Вивчення дисциплін, формою підсумкового контролю яких є залік.
32. Вивчення дисциплін, формою підсумкового контролю яких є екзамен.
33. Оцінювання навчальної діяльності студентів у балах.
34. Оцінювання навчальної діяльності студентів за шкалою ЄКТС.
35. Оцінювання навчальної діяльності студентів за національною шкалою.
36. Мета та завдання Центру соціальних служб студентської молоді НУВГП.
37. Повноваження Центру соціальних служб студентської молоді НУВГП.
38. Мета та завдання психологічної служби Центру.
39. Напрямки роботи психологічної служби.
40. Об'єкти та суб'єкти аналізу лабораторії соціологічних досліджень.
41. Завдання, форми і методи виховної роботи Центру естетичного виховання молоді.
42. Студентське самоврядування як самостійна громадська діяльність.
43. Структура органів самоврядування в НУВГП.
44. Завдання Студентської ради при ректораті НУВГП.
45. Права та обов'язки Профспілкового комітету.

Змістовий модуль 2

46. Завдання фінансово-економічної освіти.
47. Принципи підготовки фахівців фінансово-економічного спрямування.
48. Шляхи покращення організації фінансово-економічної освіти.
49. Вимоги до фахівця за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”.
50. Виробничі функції фахівця з фінансів.
51. Типові завдання діяльності фахівця за напрямом підготовки „Фінанси і кредит”.
52. Професійні роботи, які здатен виконувати фахівець з фінансів.

53. Реферування як один з важливих прийомів науково-дослідної роботи.
54. Актуальність та доцільність наукового дослідження.
55. Мета та завдання наукового дослідження.
56. Співвідношення об'єкту та предмету дослідження.
57. Наукова новизна та практична цінність одержаних результатів.
58. Методи дедукції та індукції.
59. Методи аналізу та синтезу.
60. Логічний та хронологічний (історичний) методи.
61. Сутність наукової гіпотези.
62. Основи аксіоматичного метод.
63. Побудова моделі як штучної системи, що зберігає властивості об'єкту.
64. Класифікація моделей.
65. Метод спостереження.
66. Ймовірно-статистичні методи дослідження.
67. Метод Монте-Карло.
68. Методи системного аналізу.
69. Методи оптимізації.
70. Етапи розробки теоретичних наукових досліджень.
71. Методологія експерименту.
72. Класифікація експерименту.
73. Принципи реферування наукових публікацій.
74. Проведення реферативного огляду.
75. Анотування наукових публікацій.
76. Вимоги до виконання курсових робіт.
77. Вимоги до виконання дипломних робіт.
78. Функції адміністрації бібліотеки.
79. Функції відділу комплектування та книгозбереження літератури.
80. Функції відділу наукового опрацювання документів та організації каталогів.
81. Функції інформаційно-бібліографічного відділу.
82. Послуги та контингент абонементу навчальної літератури для студентів молодших курсів.
83. Послуги та контингент абонементу для студентів старших курсів та професорсько-викладацького складу.

84. Послуги та контингент абонементу методичної літератури.
85. Послуги та контингент абонементу художньої літератури.
86. Послуги та контингент абонементу Інституту довузівської підготовки та післядипломної освіти.
87. Фонди читальних залів.
88. Основні поняття бібліотечної системи в Україні.
89. Правила реєстрації, перереєстрації та відновлення втрачених документів.
90. Правила користування бібліотечними фондами.

8. КОНТРОЛЬНО-ТЕСТОВА ПРОГРАМА

Знайдіть одну правильну відповідь

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

1. В Україні виділяють такі освітньо-кваліфікаційні рівні:

- а) бакалавр, магістр;
- б) молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр;
- в) бакалавр, спеціаліст, магістр.

2. Освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності – це:

- а) бакалавр;
- б) спеціаліст;
- в) молодший спеціаліст.

3. Освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності – це:

- а) магістр;
- б) бакалавр;
- в) молодший спеціаліст.

4. Неповна вища освіта – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує спрямованість інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості, достатніми для здобуття нею кваліфікації за освітньо - кваліфікаційним рівнем:

- а) бакалавра;
- б) молодшого спеціаліста;
- в) спеціаліста.

5. Інтерн – особа, яка має повну вищу освіту освітньо-кваліфікаційний рівень:

- а) магістра;
- б) спеціаліста;
- в) магістра та спеціаліста.

6. Нормативний термін навчання за освітньо - професійною програмою підготовки бакалавра для осіб, які мають освітньо - кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за відповідною до напрямку підготовки бакалавра спеціальністю, може зменшуватися до:

- а) одного року;
- б) двох років;
- в) трьох років.

7. Автономія та самоврядування вищого навчального закладу реалізуються відповідно до законодавства і передбачають право:

- а) визначати форми навчання, форми та види організації навчального процесу;
- б) ліцензувати та акредитувати вищі навчальні заклади незалежно від форм власності та підпорядкування;
- в) встановлювати відповідність документів про вищу освіту та вчені звання.

8. До наукових ступенів України належать:

- а) кандидат наук;
- б) академік;
- в) член-кореспондент.

9. Рішення спеціалізованих вчених рад про присудження наукових ступенів затверджуються:

- а) Вищою атестаційною комісією;
- б) Міністерством освіти і науки України;
- в) Академією наук України.

10. Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами:

- а) денна (очна), вечірня, заочна, дистанційна, екстернатна;
- б) денна (очна), заочна, дистанційна;

в) денна (очна), заочна, дистанційна, екстернатна.

11. Яким нормативним документом регулюються суспільні відносини у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України?

- а) Законом України „Про вищу освіту”;
- б) Наказом Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України”;
- в) Законом України „Про освіту”.

12. Яким органом визначається державна політика у галузі вищої освіти?

- а) Міністерством освіти і науки України;
- б) Загальними зборами вищого навчального закладу;
- в) Верховною Радою України.

13. Характеристика професійної діяльності за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), які виконує фахівець – це:

- а) рівень професійної діяльності;
- б) стандарт вищої освіти;
- в) освітньо-кваліфікаційна характеристика.

14. Сукупність норм, які визначають зміст вищої освіти, зміст навчання, засобів діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання – це:

- а) рівень професійної діяльності;
- б) стандарт вищої освіти;
- в) освітньо-кваліфікаційна характеристика.

15. Цілі вищої освіти та професійної підготовки визначає місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих якостей, систему виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації відображає:

- а) рівень професійної діяльності;
- б) стандарт вищої освіти;
- в) освітньо-кваліфікаційна характеристика.

16. Особи, відрховані із вищого навчального закладу до завершення навчання за освітньо-професійними програмами, отримують:

- а) документ про вищу освіту;
- б) документ про незакінчену вищу освіту;
- в) академічні довідки встановленого зразка.

17. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти і науки:

- а) здійснює аналітично-прогностичну діяльність у галузі вищої освіти, визначає тенденції її розвитку, вплив демографічної, етнічної, соціально-економічної ситуації;
- б) бере участь у здійсненні державної політики у галузі вищої освіти, науки, професійної підготовки кадрів;
- в) здійснює контрольні функції за дотриманням вимог щодо якості вищої освіти.

18. Вища атестаційна комісія України:

- а) здійснює контрольні функції за дотриманням вимог щодо якості вищої освіти;
- б) формує мережу спеціалізованих вчених рад та контролює їх діяльність;
- в) сприяє працевлаштуванню випускників підпорядкованих їм вищих навчальних закладів, їх соціальному захисту.

19. Вищий навчальний заклад, у якому здійснюється підготовка фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста:

- а) вищий навчальний заклад другого рівня акредитації;
- б) вищий навчальний заклад першого рівня акредитації;
- в) вищий навчальний заклад третього рівня акредитації.

20. До першого рівня акредитації належить:

- а) коледж;
- б) інститут;
- в) технікум.

21. Академія – вищий навчальний заклад:

- а) другого рівня акредитації;

- б) третього рівня акредитації;
- в) четвертого рівня акредитації.

22. Відокремлений структурний підрозділ, що створюється з метою забезпечення потреб у фахівцях місцевого ринку праці та наближення місця навчання студентів до їх місця проживання – це:

- а) відділення;
- б) філія;
- в) факультет.

23. Структурний підрозділ, що об'єднує навчальні групи з однієї або кількох спеціальностей, методичні, навчально-виробничі та інші підрозділи – це:

- а) відділення;
- б) філія;
- в) факультет.

24. Організаційний і навчально-науковий структурний підрозділ вищого навчального закладу третього та четвертого рівнів акредитації, що об'єднує відповідні кафедри і лабораторії – це

- а) відділення;
- б) філія;
- в) факультет.

25. Державна політика у галузі вищої освіти визначається:

- а) Президентом України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Міністром освіти.

26. Освітня діяльність на території України здійснюється вищими навчальними закладами на підставі ліцензій, які видаються у порядку встановленому:

- а) Президентом України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Кабінетом Міністрів України.

27. Зразки документів про вищу освіту затверджуються:

- а) Кабінетом Міністрів в Україні;
- б) Верховною Радою України;
- в) Президентом України.

28. Керівництво кафедри здійснює:

- а) завідувач;
- б) декан;
- в) директор.

29. Філія – структурний підрозділ, який очолює:

- а) завідувач;
- б) декан;
- в) директор.

30. Які із вищезазначених функцій не належать Кабінету Міністрів України та системі органів виконавчої влади:

- а) здійснення державної політики у галузі освіти;
- б) надання освітніх послуг у галузі вищої освіти;
- в) забезпечення контролю за виконанням законодавства про вищу освіту.

31. Термін повноваження Наглядової ради вищого навчального закладу становить:

- а) не менше ніж один рік, але не більше ніж три роки;
- б) не менше ніж три роки, але не більше ніж п'ять років;
- в) не менше ніж п'ять років, але не більше ніж сім років.

32. Поновлення на навчання осіб, які відраховані з вищих навчальних закладів, здійснюється під час:

- а) навчального семестру;
- б) іспитової сесії;
- в) канікул.

33. Максимальне навчальне навантаження науково-педагогічних працівників на навчальний рік не може перевищувати:

- а) 700 годин;
- б) 900 годин;
- в) 1100 годин.

34. Який орган створюється в обов'язковому порядку у національному вищому навчальному закладі?

- а) адміністративна рада;

- б) педагогічна рада;
- в) наглядова рада.

35. Який характер мають рішення органів студентського самоврядування?

- а) дорадчий характер;
- б) виконавчий характер;
- в) наглядовий характер.

36. На який термін утворюється Вчена рада вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації?

- а) строком до 5 років;
- б) строком до 6 років;
- в) строком до 7 років.

37. На який термін утворюються Вчена рада для національного вищого навчального закладу?

- а) строком до 8 років;
- б) строком до 7 років;
- в) строком до 9 років.

38. Вищий навчальний заклад, що перебуває у власності АРК, який заснований органами влади АРК, фінансується:

- а) з державного бюджету;
- б) з бюджету АРК;
- в) частково з державного, а частково з бюджету АРК.

39. Встановлення відповідності рівня якості отриманої вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти по закінченню навчання за напрямом, спеціальністю – це:

- а) ліцензування;
- б) акредитація;
- в) державна атестація.

40. Процедура визнання спроможності вищого навчального закладу певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо

кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення – це:

- а) ліцензування;
- б) акредитація;
- в) державна атестація.

41. Структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації визначають:

- а) зміст навчання;
- б) зміст вищої освіти;
- в) зміст навчальної програми.

42. Процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення – це:

- а) ліцензування;
- б) акредитація;
- в) державна атестація.

43. Причинами, що зумовили процес створення Європейського простору вищої освіти є:

- а) перенесення конкуренції із виробничої в наукову сферу;
- б) монопольне становище Європейського Союзу на світовому ринку;
- в) необхідність коригування національних законодавств у сфері вищої освіти.

44. Прийняття спільної декларації європейських міністрів освіти 29 країн відбулося:

- а) у березні 2001р., м. Антверпен, Бельгія;
- б) у березні 2001р., м. Саламанка, Іспанія;
- в) у червні 1999р., м. Болонья, Італія.

45. Третя зустріч міністрів освіти європейських країн, прийняття підсумкового документа:

- а) у березні 2002р., м. Брюссель, Бельгія;

- б) у травні 2003р., м. Грац, Австрія;
- в) у вересні 2003р., м. Берлін, Німеччина.

46. Україна підписала текст Болонської декларації:

- а) у 2006 р.;
- б) у 2005 р.;
- в) у 2007 р.

47. Ключовим документом ЄКТС є:

- а) заліковий кредит;
- б) угода про навчання;
- в) навчальний план.

48. Одиницею виміру навчального навантаження не обхідного для засвоєння змістових модулів є:

- а) кредит;
- б) заліковий кредит;
- в) модуль.

49. Документ, що містить загальну інформацію про університет, назви напрямів, спеціальностей, спеціалізацій, анотації змістових модулів із зазначенням обов'язкових та вибіркових курсів – це:

- а) модуль;
- б) змістовий модуль;
- в) каталог курсу.

50. ЄКТС дає змогу здійснювати перехід:

- а) студента в межах споріднених напрямів підготовки;
- б) студента в межах гуманітарних напрямів підготовки;
- в) студента в межах технічних напрямів підготовки.

51. Основними завданнями ЄКТС є:

- а) організація процесу оволодіння студентом змістовими модулями, використання методів і прийомів, основним змістом яких є активна самостійно-творча пізнавальна діяльність студента;
- б) декомпозиція змісту освіти й навчання на відносно єдині та самостійні за навчальним навантаженням студентів сегменти;
- в) стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти.

52. Документ, що – це:

- а) каталог курсу;
- б) академічна довідка;
- в) додаток до диплому.

53. Документ, в якому описується здобута кваліфікація (ступінь) вищої освіти за загальноприйнятим зразком, де зазначається інформація про власника, здобуту кваліфікацію, перелік вивчених дисциплін (модулів) та його успішність, систему оцінювання, академічні та професійні права, інформація про систему вищої освіти країни – це:

- а) каталог курсу;
- б) академічна довідка;
- в) додаток до диплому.

54. Документ, що свідчить про прогрес студента та визнання виконаних освітніх компонентів, кількості присвоєних кредитів ЄКТС та отриманих оцінок – це:

- а) каталог курсу;
- б) академічна довідка;
- в) додаток до диплому.

55. Основні напрями наукової діяльності НУВГП:

- а) методи і способи моніторингу навколишнього середовища і техногенна безпека;
- б) раціональне використання природних ресурсів та охорона навколишнього природного середовища;
- в) всі відповіді.

56. У якому році Київський інститут інженерів водного господарства було переведено до Рівного та перейменовано в Український інститут інженерів водного господарства (УІВГ):

- а) 1955;
- б) 1957;
- в) 1959.

57. У якому році університету було надано статус Української державної академії водного господарства (УДАВГ):

- а) 1995;

- б) 1998;
- в) 1999.

58. Національним Український державний університет водного господарства та природокористування став у:

- а) 2004 році;
- б) 2003 році;
- в) 2002 році.

59. Куратор призначається за поданням:

- а) декана;
- б) ректора;
- в) завідувача кафедри.

60. Нормативні змістові модулі циклу гуманітарних і соціально-економічних дисциплін при підготовці студентів на різних напрямках є:

- а) різними;
- б) схожими;
- в) уніфікованими.

61. На денній формі навчання сума кредитів за нормативними і вибірковими змістовими модулями за навчальний рік дорівнює:

- а) 60;
- б) 80;
- в) 90.

62. Відповідно до підпорядкованості виділіть структуру навчальної дисципліни:

- а) модуль, змістовий модуль, заліковий кредит, навчальна дисципліна;
- б) заліковий кредит, модуль, змістовий модуль, навчальна дисципліна;
- в) змістовий модуль, модуль, заліковий кредит, навчальна дисципліна.

63. Результати оцінювання успішності студента за кожним змістовим модулем реєструються за:

- а) національною шкалою;

- б) національною шкалою і шкалою ЄКТС;
- в) шкалою ЄКТС.

64. Для освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” у межах одного напрямку підготовки фахівців нормативні змістові модулі є:

- а) різними;
- б) подібними;
- в) уніфікованими.

65. Для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” за будь-якою формою навчання кількість кредитів становить:

- а) 240;
- б) 250;
- в) 260.

66. Ціна кредиту в Україні складас:

- а) 24;
- б) 36;
- в) 54.

67. Нормативний термін навчання для освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр” на денній формі навчання становить:

- а) 4,5-5;
- б) 1-1,5;
- в) 4 – 4,5.

68. Для впровадження ЄКТС в Університеті розроблюються такі основні елементи:

- а) інформаційний пакет;
- б) змістовий модуль;
- в) індивідуальний навчальний план.

69. Для отримання оцінки 4 „добре” за національною шкалою та С за шкалою ЄКТС необхідно набрати:

- а) 74-81 бали;
- б) 64-73 бали;
- в) 82-89 бали.

70. Розподіл кількості балів, за якими оцінюється поточна робота студента, здійснюють:

- а) викладачі навчальних дисциплін;
- б) завідувачі кафедр;
- в) декани факультетів.

71. Кількість модульних контрольних завдань залежить від:

- а) кількості слухачів курсу;
- б) числа кредитів ЄКТС;
- в) циклу підготовки та навчального плану.

72. Дисципліни, які вивчаються впродовж двох і більше семестрів оцінюються:

- а) за результатами поточного контролю;
- б) за результатами екзамену;
- в) за результатами поточного контролю в останньому семестрі та екзамену.

73. З навчальних дисциплін, формою підсумкового контролю яких є екзамен, завдання поточного контролю оцінюються в інтервалі:

- а) 0-59;
- б) 0-41;
- в) 0-100.

74. Виділіть підрозділи, що не є складовими Центру соціальних служб студентської молоді:

- а) психологічна служба;
- б) лабораторією соціологічних досліджень;
- в) лабораторія із працевлаштування студентів та випускників.

75. До завдань Центру соціальних служб студентської молоді належить участь у:

- а) створенні необхідних умов для проживання і відпочинку студентів;
- б) розподіленні стипендіального фонду серед студентів з урахуванням їх успішності, трудової дисципліни та участі в громадській роботі;
- в) реалізації державних, галузевих і регіональних програм з питань соціальної роботи з молоддю та сім'ями університету.

76. Підрозділ університету, уповноважений брати участь у реалізації державної молодіжної політики шляхом проведення соціальної роботи зі студентською молоддю – це:

- а) Студентська рада;
- б) Центр соціальних служб студентської молоді;
- в) профспілковий комітет студентів.

77. Естетичне виховання – це:

- а) система комплексного, планомірного, цілеспрямованого і послідовного впливу на особистість, у результаті чого у неї виникає творча оцінка прекрасного;
- б) формування часткового та непослідовного впливу на особистість, у результаті чого у неї виникає творча оцінка прекрасного;
- в) система координації і проведення комплексу заходів, котрі будуються на національних традиціях.

78. Зустрічі представників органів студентського самоврядування НУВГП із ректором відбуваються:

- а) щотижня;
- б) щомісяця;
- в) щосеместру.

79. Студентське самоврядування – це

- а) самостійна громадська діяльність студентів із реалізації функцій управління вищим навчальним закладом;
- б) комерційна діяльність студентів у навчальному закладі;
- в) організована ректоратом та деканатами діяльність студентів із реалізації функцій управління вищим навчальним закладом.

80. До основних повноважень представників Студентської ради при ректораті НУВГП належать:

- а) прийняття рішень щодо переведення студентів з платної на бюджетну форму навчання;
- б) розподілення профспілкових коштів, оздоровлення членів профспілки;
- в) поселення і виселення студентів з гуртожитку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФАХОВА НАВЧАЛЬНО- НАУКОВА ПІДГОТОВКА

81. До основних завдань фінансово-економічної освіти належать:

- а) задоволення потреб суспільства і держави у фахівцях економічного профілю;
- б) формування економічного механізму функціонування вищих навчальних закладів освіти;
- в) всі відповіді правильні.

82. Підготовка фахівців фінансово-економічного спрямування повинна здійснюватися:

- а) незалежно від інтересів держави чи особистості;
- б) згідно з формуванням економічного механізму функціонування вищих навчальних закладів освіти;
- в) на засадах скорочення кадрового потенціалу професорсько-викладацького складу.

83. До вимог, яким має відповідати майбутній фінансист, належать:

- а) готовність до активної творчої професійної діяльності;
- б) наявність розвинених аналітичних та організаційних здібностей для здійснення ефективної управлінської діяльності;
- в) всі відповіді правильні.

84. До виробничих функцій фахівця напряму „Фінанси і кредит” належать:

- а) мотиваційна;
- б) обліково-статистична;
- в) регуляторна.

85. До типових завдань діяльності фахівця напряму „Фінанси і кредит” не належать:

- а) оперативне планування фінансової діяльності;
- б) бюджетування основних напрямів діяльності підприємств;
- в) нормування праці цехових робітників.

86. До робіт, які здатен виконувати фахівець напряму підготовки „Фінанси і кредит”, не відносять:

- а) обслуговування касових апаратів;
- б) страхування цінних паперів;
- в) дилерську та брокеру діяльність.

87. Реферативний огляд – це:

- а) результат вивчення і конспектування чисельних публікацій за певною, достатньо обширною, темою дослідження;
- б) результат вивчення і конспектування конкретної публікації за темою дослідження;
- в) виражене ставлення автора до конкретної публікації за темою дослідження.

88. Анотація як особливий вид реферування:

- а) відображає результати вивчення кількох робіт за обраною темою дослідження;
- б) відображає ставлення автора до аналізованої роботи;
- в) не проводить критичний аналіз суті та змісту аналізованої роботи.

89. Форма самостійної, творчої форми студента, що має наукову цінність – це:

- а) курсова робота;
- б) реферат;
- в) анотація.

90. До дипломних робіт пред'являється низка вимог, найважливішими з яких є наступні:

- а) вивчення і критичний аналіз монографічної і періодичної літератури з теми дипломної роботи;
- б) вивчення і характеристика історії проблеми, яка підлягає дослідженню, та її практичного стану, а також передового педагогічного й особистого досвіду автора;
- в) усі відповіді правильні.

91. Складові дослідження необхідно розмістити у порядку:

- а) мета та завдання, предмет, об'єкт, актуальність, методи дослідження, практична цінність, наукова новизна;

- б) актуальність, мета та завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження наукова новизна, практична цінність;
- в) практична цінність наукова новизна, мета та завдання, об'єкт, предмет, актуальність, методи дослідження.

92. Об'єкт дослідження:

- а) це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обирається для вивчення;
- б) є складовою частиною предмету дослідження;
- в) всі відповіді правильні.

93. Виділіть правильно сформульовану новизну одержаних наукових результатів:

- а) удосконалено визначення категорії „ринок цінних паперів”, зокрема, доведено що...;
- б) здійснено всебічний аналіз фінансових важелів на функціонування ...;
- в) основні положення були реалізовані у роботі ...

94. Який із запропонованих зразків оформлення періодичної літератури є правильним:

- а) Волочан Р.А, Слюсаренко К.В. Державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: проблеми та напрями його вдосконалення // Фінансова система України. Збірник наукових праць. - Острог: Видавництво «Національний університет «Острозька академія», 2007. -Випуск 9.- 4.4. - С. 148-158.
- б) Гладка О. „Фінансовий ринок Франції” // Відомості Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку, № 124, 2007. – С. 19-20.
- в) Долішній М.І. Вплив глобалізації на формування регіональної політики України // Вісник академії економічних наук України: науковий журнал. – 2002. – № 1. – С.9-12.

95. Як, на вашу думку, повинна бути сформульована апробація:

- а) результати були застосовані на кількох підприємствах...
- б) результати були апробовані на наступних науково-практичних конференціях ...
- в) всі відповіді правильні.

96. Початок якої структурної частини розпочинається

такими словами: „Окремі положення дослідження були використані при розробці Програми...”:

- а) наукова новизна одержаних результатів;
- б) апробація отриманих результатів;
- в) практичне значення одержаних результатів.

97. Система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження – це:

- а) технологія дослідження;
- б) методика дослідження;
- в) процедура дослідження.

98. Сукупність спеціальних прийомів щодо оптимізації і ефективного використання відповідних методів дослідження – це:

- а) технологія дослідження;
- б) методика дослідження;
- в) процедура дослідження.

99. Послідовність усіх операцій, що складають загальну систему дій і способів організації соціально-економічного дослідження – це:

- а) технологія дослідження;
- б) методика дослідження;
- в) процедура дослідження.

100. Положення, яке сприймається без доказів у зв'язку з їх очевидністю – це:

- а) аксіома;
- б) постулат;
- в) принцип.

101. Твердження, яке сприймається в межах певної наукової теорії, як істина без доказовості і виступає в ролі аксіоми – це:

- а) аксіома;
- б) постулат;
- в) принцип.

102. Філософська категорія, що відображає істотні, загальні, стійкі повторювані об'єктивні внутрішні зв'язки в природі,

суспільстві і мисленні та фіксує спільність явищ, потребує логічного доведення і лише в такому разі визнається наукою – це:

- а) аргумент;
- б) закон;
- в) теорія.

103. Підстава, доказ, які використовуються для обґрунтування, підтвердження чогось – це:

- а) аргумент;
- б) закон;
- в) теорія.

104. Найвища форма узагальнення і систематизації знань, що дає цілісне уявлення про закономірності та суттєві зв'язки дійсності, – це:

- а) аргумент;
- б) закон;
- в) теорія.

105. Форма мислення, яка шляхом порівняння кількох понять дозволяє стверджувати або заперечувати наявність в об'єктах дослідження певних властивостей, якостей – це:

- а) умовивід;
- б) науковий факт;
- в) судження.

106. Розумова операція, в процесі якої з певної кількості заданих суджень виводиться інше судження, яке певним чином пов'язане з вихідним – це:

- а) умовивід;
- б) науковий факт;
- в) судження.

107. Знання про об'єкт чи явище, аргументованість яких доведена – це:

- а) умовивід;
- б) науковий факт;
- в) судження.

108. Метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їх структури в знаковій формі за допомогою штучних мов – це:

- а) формалізація;
- б) моделювання;
- в) вимірювання.

109. Систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження – це:

- а) спостереження;
- б) порівняння;
- в) узагальнення.

110. Логічний процес переходу від одиничного до загального чи від менш загального до більш загального знання – це:

- а) спостереження;
- б) порівняння;
- в) узагальнення.

111. Процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення подібності чи відмінності між ними, а також знаходження загального, властивого двом або кільком об'єктам дослідження – це:

- а) спостереження;
- б) порівняння;
- в) узагальнення.

112. Послідовність проведення теоретичних досліджень включає такі стадії, як:

- а) ознайомлення з добре відомими та апробованими рішеннями тієї чи іншої конкретної проблеми;
- б) обробка і аналіз експериментальних даних;
- в) розробка плану-програми.

113. Науковий дослід або спостереження того чи іншого явища в умовах, які дозволяють стежити за його ходом, керувати ним, відтворювати його результати кожного разу при повторенні конкретних умов – це:

- а) метод Монте-Карло;

- б) метод системного аналізу;
- в) експеримент.

114. Дослідження операцій, теорія масового обслуговування, теорія керування, теорія множини – це:

- а) математичні методи моделювання;
- б) методи експерименту;
- в) методи системного аналізу.

115. Методологія експерименту включає наступні етапи:

- а) математизація моделі;
- б) формулювання гіпотези дослідження, вибір, обґрунтування і розробка моделі;
- в) обробка і аналіз експериментальних даних.

116. Процес вибору оптимального варіанта, при якому досягається мінімальне або максимальне значення заданої (обраної) характеристики процесу має назву:

- а) оптимізації;
- б) аналізу;
- в) синтезу.

117. Метод Монте-Карло застосовують:

- а) для аналізу динамічних систем;
- б) для аналізу експериментальних даних;
- в) для аналізу ймовірних подій.

118. Метод дослідження, при якому часткові положення виводяться із загальних, називається:

- а) аналізом;
- б) індукцією;
- в) дедукцією.

119. Метод наукового дослідження, при якому конкретне явище розчленовується на складові частини, називається:

- а) аналізом;
- б) індукцією;
- в) дедукцією.

120. Нехтування другорядними ознаками – це визначальний

принцип:

- а) аналізу;
- б) синтезу;
- в) абстрагування.

121. Логічний метод проведення теоретичних досліджень містить у собі:

- а) динамічний підхід;
- б) гіпотетичний підхід;
- в) імовірнісний підхід.

122. Процес відображення у зручній формі багаточисельної інформації про досліджуваний об'єкт – це метод:

- а) моделювання;
- б) спостереження;
- в) метод Монте-Карло.

123. До функцій адміністрації бібліотеки належать:

- а) підтримка зв'язків з міністерствами, бібліотеками вищих навчальних закладів, бібліотеками інших міністерств і відомств;
- б) організація, раціональне розміщення та облік бібліотечних фондів;
- в) створення і ведення системи бібліотечних каталогів, картотек.

124. Інформаційно-бібліографічний відділ:

- а) проводить практичні заняття з основ інформаційної культури, бібліотекознавства та бібліографії;
- б) веде книгу сумарного обліку та інвентарні книги;
- в) виконує всі види бібліографічних довідок.

125. Відділ наукового опрацювання документів та організації каталогів здійснює:

- а) організацію наукової та технічної обробки документів за допомогою програмної системи "УФД /Бібліотека", систематизують їх за таблицями УДК та ББК;
- б) створення електронних баз даних для наукової та навчально-виховної роботи;
- в) вилучення з бібліотечних фондів документів згідно законодавства.

126. Відділ комплектування та книгозбереження літератури забезпечує:

- а) підбір і розстановку кадрів;
- б) організацію передплати періодичних видань та їх реєстрацію;
- в) створення і ведення системи бібліотечних каталогів, та картотек.

127. За порушення правил користувач може бути позбавлений права користуватись:

- а) читальними залами;
- б) абонементом;
- в) всіма пунктами видачі літератури.

128. Відповідальність за зіпсовані документи несе:

- а) студент;
- б) читач;
- в) бібліотека.

129. На час літніх канікул студенти повинні повернути до бібліотеки:

- а) періодичні видання;
- б) конспекти лекцій та методичні вказівки;
- в) всі зафіксовані за ними в читацькому формулярі документи.

130. При втраті читацького квитка читач може отримати дублікат впродовж:

- а) двох тижнів;
- б) трьох тижнів;
- в) чотирьох тижнів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Внукова Н. М. Фінанси : вступ до фаху [навчальний посібник] / Н. М. Внукова, В. І. Успенко. – Харків : БУРУН і К, 2005. – 352 с.
2. Гончаров С. М. Науково-методичне забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу : монографія / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2005. – 266 с.
3. Регламентация функціональних служб корпоративних підприємств [навч. посіб.] / В. І. Павлов, І. І. Пилипенко, Н. В. Павліха та інші. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2006. – 343 с.

Допоміжна література

4. Байденко В. І. Болонський процес: структурна реформа вищої освіти Європи. – М. : Дослід. центр проблем якості підготовки спеціалістів, Рос. новий ун-т, 2002. – 128 с.
5. Болонський процес і навчання впродовж життя : монографія / Ф. Р. Степко, Б. В. Клименко, Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ. – Харків : НТУ “ХГП”, 2004. – 112 с.
6. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук, та інші. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
7. Гончаров С. М. Студентські наукові дослідження в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : навч.-метод. посібник / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 127 с.
8. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – К. : Вид. дім "Ін Юре", 2003. – 416 с.
9. Журавський В. С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К. : ІВЦ “Видавництво “Політехніка”, 2003. – 200 с.
10. Закон України “Про вищу освіту” № 2984-III 17.01.2002, із змінами станом на 12.03.2010 / Верховна рада України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, № 20. – с.134.
11. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособие / И. Г. Захарова ; [2-е изд., стер.] – М. : Академия, 2005. – 192 с.

12. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв ; [3-є вид., перероб. і допов]. – К. : ВД „Професіонал”, 2005. – 240 с.
13. Магістерська робота: методика написання і захисту : навч. посібник / Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, С. О. Гуткевич. – Л. : Європ. ун-т, 2004. – 81 с.
14. Наказ Міністерства освіти і науки України „Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи” № 943 від 30.12.2005 від 16.10.2009 р.
15. Пасмор Н. П. Бібліотечно-інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів : монографія / Н. П. Пасмор. – К. : Кондор, 2006. – 116 с.
16. Положення „Про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Національному університеті водного господарства та природокористування”. – Рівне : НУВГП, 2005.– 45 с.
17. Проблеми освіти [наук.-метод. зб] / голов. ред В. Г. Кремінь. – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти. – Вип.29. – 2002. – 184 с.
18. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2005. – 309 с.

Електронні джерела

19. www.nuwm.rv.ua. – офіційний сайт Національного університету водного господарства та природокористування.
20. www.bank.gov.ua – офіційний сайт Національного банку України.
21. www.bologna-berlin2003.de. – текст Болонської декларації міністрів освіти Європи.
22. www.eaie.nl – Seminar on Bachelor-level Degrees, Helsinki, Finland, February 2001.
23. www.esib.org – Bologna by Countries.
24. www.kmu.gov.ua – офіційний сайт Кабінету міністрів України.
25. www.magna-charta.org. – Magna Charta Universitatum. The Signatory Universities.
26. www.mifin.gov.ua – офіційний сайт Міністерства фінансів України.
27. www.rada.gov.ua – офіційний сайт Верховної ради України.
28. www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Standards-and-Guidelines-for-QA.pdf – Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти
29. www.ssmc.gov.ua – офіційний сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
30. www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт Департаменту статистики України.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Додаток А

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування**

Кафедра фінансів і економіки природокористування

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

з дисципліни

„Університетська освіта”

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Виконав (ла) :

студент (ка) __ курсу __ групи
напряму підготовки
6.030508 ”Фінанси і кредит”
шифр залікової _____

Перевірів (ла) :

посада, прізвище
та ініціали викладача

Рівне - 20__

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Робоча програма нормативної навчальної дисципліни „Університетська освіта”	6
1.1. Тематичний план та розподіл навчального часу.....	6
1.2. Програмний матеріал блоків змістовних модулів	8
2. Методичні рекомендації до вивчення окремих модулів та тем дисципліни.....	9
2.1. Змістовий модуль 1. Особливості організації університетської освіти	9
2.2. Змістовий модуль 2. Фахова навчально-наукова підготовка .	40
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять....	67
4. Рекомендації до самостійної роботи	72
5. Методичні поради і завдання для виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання.....	76
6. Порядок і критерії оцінювання знань.....	79
7. Питання гарантованого рівня знань при підготовці до підсумкового контролю	80
8. Контрольно-тестова програма.....	84
Рекомендована література	107
Додаток.....	109

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Навчальне видання

*Павлов Володимир Іванович
Кондрацька Наталія Миколаївна*

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА

Навчальний посібник

Друкується в авторській редакції

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Підписано до друку 2010 р. Формат 60 x 84 1/16
Папір друкарський № 1. Гарнітура Times. Друк різнографічний.
Ум.-друк. арк. Обл.-вид. арк.
Тираж прим. Зам. №

*Редакційно-видавничий центр
Національного університету
водного господарства та природокористування
33028, Рівне, вул. Соборна, 11.*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
РВ №31 від 26.04.2005 р.*